Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII Ч. 40. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК П'ЯТНИЦЯ, 2-го БЕРЕЗНЯ 1956. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK FRIDAY, MARCH 2, 1956. N.o 40. VOL. LXIII.

Президент Айзенгавер зголосив свою кандидатуру на другу каденцію

Свою готовість кандидувати мотивує добрим станом здоров'я та потребами країни; оцінку своїх мотивів та остаточне рішення залишає народові; виборча кампанія починає розгортатись у небувалих досі формах і розмірах, зосереджуючись на кандидатурі заступника президента

Усміхнений і з піднесеною до привіту рукою виходить президент Айзенгавер з історичної пресової конференції в дні 29-го лютого, на якій він висловив своє рішення кандидувати знову на Президента ЗДА.

Вашингтон. — През. Айзенгавер, як про це вже повідомлено в частині накладу вчорашнього числа „Свободи", — рішився ще раз кандидувати на президента ЗДА восени цього року. Зробив він це на пресовій конференції перед полуднем, на якій було найбільше досі число журналістів (311), а ввечорі говорив через всі радіові й телевізійні стації, чому це зробив. Президент сказав: „Після дуже дбайливого й віддано молитовного роздумування я вирішив, що, якщо Республіканська партія вибере мене ще раз на свого кандидата, то я прийму цей вибір". Але 65-річний Президент щиро заявив, що внаслідок своєї серцевої недуги в дні 24 вересня минулого року, він мусить дещо облегшити свою діяльність на становищі президента і під час виборчої кампанії. Айзенгавер особисто порушив справу свого здоров'я, кажучи: „Запевняю вас про таке: Моя відповідь не була б позитивна і стверджувальна, коли б я не був переконаний, що зможу ще працювати впродовж найближчих п'ятьох років". До тих слів на пресовій конференції Президент додав ще у своїй вечірній промові таке: „В цьому моменті немає найменшого сумніву, що я зможу виконувати так само, як будь-коли давніше, всі важливі обов'язки президентури. Я це кажу тому, бо я вже в дійсності їх виконую впродовж численних тижнів". Президент заявив, що ані перед номінацією ані перед виборами не буде відбувати подорожей для виголошування передвиборчих промов. Айзенгавер пояснив це своє рішення тим, що ще тоді, коли був здоровий, вирішив, що, як президент всього народу, не зможе вести чисто партійної виборчої агітації. „Перший обов'язок президента, казав Айзенгавер, — це обмежити свою діяльність до відповідальности за свій уряд". Президент Айзенгавер не згадував про віце-президента Ричарда М. Ніксона як свого майбутнього віце-президента. Він хвалив Ніксона як льояльного і відданого та успішного свого співпрацівника, якого він подивляє, але заявив, що президент вибирає собі віце-президента аж після своєї номінації. Президент твердив, що рішився ще раз кандидувати внаслідок таких фактів: 1. Він керувався в своєму рішенні заявою лікарів, які твердять, що його стан здоров'я дуже добрий. — 2. Він сам себе визнав за „вповні видужаного пацієнта", який „не мусить більше рискувати своїм здоров'ям на становищі президента, як на будь-якому іншому." — 3. Президент відчуває, що теперішній стан його здоров'я не є гірший, як був перед занедужанням. „Можу продовжувати нести тягар президентури, коли буду жити згідно з вказівками лікарів — фізично вправляти та належно відпочивати". Президент говорив із приватного мешкання в Білому Домі, в якому були ще такі особи: дружина Президента, його теща і сестра, син майор Джан Айзенгавер із дружиною і президентів брат д-р Мілтон Айзенгавер.

ЗАКОРДОННІ ДЕРЖАВИ ПРИХИЛЬНО РЕАҐУВАЛИ НА РІШЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА

З різних закордонних столиць наспіли відомості, що тамошні урядові чинники, як і широка публічна опінія прихильно відгукнулись на рішення президента Айзенгавера вдруге кандидувати в цьогорічних осінніх виборах. Совєтські проводирі дізналися про це у Большому Театрі під час вистави в честь колишнього президента Франції Вінсента Оріола, який прибув до Москви на запросини Ворошилова. Аґенція ТАСС принесла коротеньку вістку про рішення Президента в 27 словах, але трохи ширше подано її в московському радіо. Совєтські проводирі нібито „вдоволені" поновним кандидуванням Д. Д. Айзенгавера, пояснюючи це його участю в минулорічній липневій Женевській конференції „на вершинах" та миролюбністю. — Англійські офіційні чинники не висловили свого погляду, не хотячи робити враження, що вони встрявають у внутрішні американські справи, проте англійська преса прихильно прийняла вістку про заяву Президента, стверджуючи, що американсько - англійська приязнь мас в особі Д. Д. Айзенгавера давнього свого звеличника і промотора. — Західньо - німецька преса висловлює вдоволення з приводу повного видужання Президента і радіє, що кандидуватиме вдруге той американський державний діяч, який має зрозуміння для ваги німецької проблеми. — Французька преса, прийнявши назагал дуже прихильно вістку з Вашинґтону, частинно висловлюється критично про можливість довшого урядування державного секретаря Доллеса і віце-президента Ніксона, які не користуються симпатіями в лівих французьких колах. — В Італії вдоволені, бо вважають там загально, що президент Айзенгавер є „приятелем Европи". — Єгипетська преса представила Д. Д. Айзенгавера з нагоди його рішення знову кандидувати, як державного діяча „безстороннього в арабсько - ізраїльському спорі". Прихильний відгук наспів теж з Канади.

ДОЛЛЕС ТАВРУЄ МОСКВУ ЗА ВІРОЛОМНІСТЬ

Вашинґтон. — „Ми не легковажимо трудноців у переговорюванні (про роззброєння) з потенціяльним ворогом, який є віроломний і який в різнородний спосіб задемонстрував, що він є архимайстром у викрутах та затаюванні речей" — заявив державний секретар Дж. Ф. Доллес на Сенатській Підкомісії для справ роззброєння, існуючій при Комісії для закордонних зв'язків. Він признав, що не є виключене, що Совєти дійсно хотіли б зменшення свого бюджету військових справ, щоб заощаджені видатки на зброєння обернути на фабрикацію предметів першої потреби та на допомогу відсталим країнам. Доллес арґументував цей свій здогад тим, що населення Совєтського Союзу безумовно невдоволене постійним браком найконечніших речей і низьким життьовим стандартом та що новий курс совєтської політичної тактики вимагає фондів на здійснення різних обіцянок, пороблених державам з Азії, під час коли тих фондів нема. Однак водночас державний секретар, звернувши увагу на „віроломність" Совєтів та їх замилування до „викрутів" і нещирости, запевнив, що треба бути дуже обережним в справі, яка грозить послабленням власної сили. Можливість частинного міжнародного роззброєння державний секретар бачить в тому, що, мовляв, могла б наступити така атмосфера, в якій держави перестали б лякатися безпосередньої війни, а прийнята всіми система наземної і летунської інспекції виключила б небезпеку несподіваного нищильного наскоку. Коли сенатор Салтонстолл із Мессачусетс спитав державного секретаря, чи він не думає, що найкращим способом осягнути порозуміння з Совєтами про роззброєння була б зустріч із ними „віч-на-віч", Доллес відповів: „Я не знаю іншої доцільнішої дороги. Я не знаходжу великої приємности в зустрічах з ними „віч-на-віч", але думаю, що це єдиний шлях". Державний секретар Доллес відлітає в п'ятницю 2 березня до Карачі, столиці Пакістану на конференцію держав Південно Східнього Азійського Пакту (СЕАТО), яка відбудеться там в днях від 6 до 8 березня ц. р. При цій нагоді він відвідає столиці десяти держав Середнього і Далекого Сходу, а в Карачі відбуде розмови з англійським і французьким міністрами закордонних справ.

Ґрончі заявляється за реорганізацією Заходу в напрямку економічної співпраці

Вашинґтон. — Італійський президент Джованні Ґрончі, виступаючи перед американським Конґресом, заявив, що Захід може стримати комуністичну аґресію не військовими союзами, але тіснішою економічною співпрацею. Головною проблемою сьогоднішнього дня є реорганізація західнього світу в напрямку економічної співпраці, бо всі дотеперішні мілітарні заходи не збільшили безпеки Заходу перед можливою аґресією. Північно-Атлантійський Пакт (НАТО) відсунув загрозу безпосередньої збройної аґресії, але не зменшив загрози комуністичної ідеологічної експанзії, веденої Совєтами з допомогою підтримування національних й економічних аспірацій таких чи інших народів. Для прикладу подав Ґрончі події останнього часу на Середньому Сході і в Африці, як теж совєтські обіцянки економічної підтримки для азійських країн. Подібні думки, як президент Ґрончі, висловив теж міністер закордонних справ Італії Мартіно під час пресової конференції у Вашинґтоні у середу дня 29 лютого ц. р. Після свого виступу в Конґресі президент Ґрончі відбув конференцію з Джорджом Міні, президентом Американської Федерації Праці і Конґресу Індустрійних Організацій та відвідав Найвищий Суд і Конґресову Бібліотеку.

Ллойд не наслідуватиме Хрущова в Індії

Лондон. — Англійський міністер закордонних справ — Селвайн Ллойд відлетів в середу 29-го лютого ц. р. до Єгипту, в дорозі на конференцію держав СЕАТО в Карачі у Пакістані. Ллойд, після розмов із єгипетським прем'єром Ґамалем Нассером, розмовлятиме також з індійським прем'єром Неру. Цей останній, як запевняє англійська преса, радив недавно англійському урядові, щоб англійський міністер закордонних справ відбув безпосередню зустріч із Молотовим для справи виборів на терені цілого В'єтнаму. Теперішній англійський прем'єр, тоді міністер закордонних справ Іден і Молотов проводили на Женевській конференції літом 1954-го року, коли то рішено, що до двох років мають відбутися у В'єтнамі вибори для об'єднання країни. Південний В'єтнам не підписав того договору і відмовляється виконати його, а Північний В'єтнам погрожує новою війною. Ллойд — пишуть часописи — має випитати Неру, наскільки нарада з Молотовим у цій справі могла б принести позитивний вислід, бо Південний В'єтнам тому тільки відмовляється від виборів і переговорів в цій справі з північно-в'єтнамськими комуністами, що не вірить в чистоту виборів на території, де правлять комуністи.

Республіканці радіють, демократи заповідають гостру виборчу кампанію

Вашинґтон. — Рішення Айзенгавера ще раз кандидувати викликало велику радість серед республіканців, а демократи заповіли гостру виборчу кампанію, в якій критикуватимуть здорового вже Айзенгавера. Віце-президент Ричард М. Ніксон заявив, що Республіканська Крайова Номінаційна Конвенція напевно через акламацію вибере Айзенгавера на свого кандидата, а виборці в листопаді великою більшістю перевиберуть його на президента цієї країни, яка завдячує мир і добробут Айзенгаверові. Голова Крайового Республіканського Комітету, Лїонард В. Голл сказав, що рішення Президента — „це найкраща можлива вістка для всіх американців, бо вона означає продовження миру, добробуту і поступу під проводом республіканського Айзенгаверового уряду." Для партії це означає загальну виборчу кампанію за республіканську перемогу. Губернатор стейту Мессачусетс Крістіян А. Гертер, якого згадували як можливого кандидата у випадку, коли б Айзенгавер не кандидував, заявив: „Я ніколи ще так не тішився жадною вісткою, як цією, бо вона є найважливішою вісткою не тільки для цієї країни, але і всього світу". Бувший республіканський кандидат на президента в 1936 році Алф М. Лендон сказав, що Айзенгавер вище ставить важку працю для втримання миру в світі і добробуту в цій країні, як свою власну вигоду. Та демократичні політики далекі від тієї радости, про яку говорять республіканці. — Бувший президент Геррі С. Труман заявив, що демократи переможуть республіканців, незалежно від того, хто буде їхнім кандидатом. Демократичний кандидат на президента і противник Айзенгавера під час виборів в 1952 році Адлей Е. Стівенсон сказав: „Годиться, щоб президент Айзенгавер поновно кандидував, бо виборчими проблемами цього року будуть політика і успіхи його уряду, і він їх мусить боронити під час виборчої кампанії." Стівенсон сказав, що сам Айзенгавер провів межу між своїм приватним життям і здоров'ям та публічними проблемами, і тому можна його критикувати. Гостро говорив про рішення Айзенгавера і його стан здоров'я голова Демократичного Крайового Комітету Пол. М. Ботлер. „Американський нарід ніколи не вибере на президента того, хто маючи 65 років, хворів на серцеву атаку, і хто не є здібний бути президентом, який вповні міг би працювати на цьому становищі." З виборчої канцелярії демократичного кандидата сенатора Естеса Кіфовера заявили, що кандидатура Айзенгавера допоможе Кіфоверові, бо численні демократи не схочуть підтримувати Стівенсона, який вже раз програв вибори проти Айзенгавера.

Уряд Молле зажадає надзвичайних уповноважнень в справі Альжиру

Париж. — Дуже можливо, що Франція опиниться перед небезпекою нової кризи уряду, коли в наступному тижні уряд Ґю Молле зажадає від парляменту признання надзвичайних повновластей для французького міністра-резидента в Альжирі Ля코ста. Тоді теж відбудеться знову велика дебата над справою Альжиру. Заклик Молле до альжирських партизанів, щоб вони склали зброю і свій спір з Францією передали на мирні переговори, що йшли б у супроводі соціяльно - економічних реформ, той заклик по всій імовірності не матиме успіху в Альжирі. Як висловився один з альжирських націоналістів, відносини в Альжирі настільки погані, що не можуть стати гіршими й тому боротьба буде вестись далі. Наслідком розбіжностей поглядів на Раді Державної Безпеки зголосив свою димісію шеф генерального штабу французької армії генерал Ґійом. Уряд прийняв його димісію і шефом штабу призначив колишнього головного команданта французьких військ в Індо-Китаї, — генерала Елі. Ґійом мав славу прихильника курсу „сильної руки" в Північній Африці, бо за його урядування, як генерального резидента в Марокко, скинено тодішнього (і теперішнього) султана Бен Юссефа і депортовано на Мадаґаскар. Наступили також інші зміни на високих військових становищах. Що було причиною спору генерала Ґійома з урядом — не проголошено, але здогадуються, що це була справа висилання нових контингентів військ до Альжиру та спосіб ведення тамошньої війни з арабськими партизанами.

Переговори про Кипр скінчились невдачею

Нікозія, Кипр. — Довга нарада секретаря англійських колоній Леннокса-Бойда з політичним лідером кипрських греків архиєпископом Макарієм — скінчилась невдачею. Макарій настоював на проголошення англійцями генеральної амнестії для політичних в'язнів та на ґарантіях, що кипрські греки матимуть справжній провід в автономному уряді на Кипрі. Він жадав теж визначення докладного терміну, в якому Кипр мав би дістати право практичного самовизначення. Англійці відмовились зробити це. Вони не погодились випустити на волю вбивників англійських вояків, зокрема чотирьох молодих кипрських націоналістів, які перебувають у в'язниці з засудами смерти, як також настоювали, що тільки вони самі, Англія, можуть рішати, коли міжнародна ситуація дозволяє на переведення на Кипрі плебісциту, що визначив би дальшу долю Кипру. Англійський міністер колоній прибув був на Кипр, хотячи дійти до порозуміння з архиєпископом Макарієм ще поки почнеться в наступному тижні в англійському парляменті дебата над справою Кипру. Урядові Ідена дуже не на руку така дебата, в якій він буде напевне гостро атакований опозиційними соціялістами. Також ЗДА кількакратно заявляли Лондонові бажання, щоб закінчити англо - грецький спір у справі Кипру, який шкодить вільному світові. На Кипрі зріє терор.

Зліквідовано револьту бразилійських летунів

Ріо де Жанейро. — Протиурядова револьта бразилійських летунів, що тривала 18 днів і виявилася в збройних сутичках, ведених у бразилійській джунґлі, закінчилася капітуляцією учасників револьти. Збунтовані летуни під проводом майора Гаральдо Каімбра Вельозо, відмовили були послуху урядові президента Кубічека і виступили збройно проти урядових військ. Осередком револьти була південна частина стейту Пара. Револьта виникла внаслідок незадоволення деяких офіцерів летунства і морської фльоти з політики ген. Лотта, який усунув в листопаді ц. р. конституційного президента Хоао Кафе Фільго і діючого президента Карльоса Люца, щоб таким чином забезпечити інавґурацію новообраного президента Кубічека. Після капітуляції учасників револьти, урядовим військам повелося зловити й ув'язнити їх провідника майора Вельозо.

Англія рішена економічно підтримати відсталі країни

Лондон. — Англійський уряд вирішив, щоб існуючим міжнародним бльокам надати на майбутнє характер союзів держав радше для взаємної економічної допомоги, ані ж тільки військової — повідомляє англійська преса. З відповідними директивами відлетів в середу 29 лютого ц. р. англійський міністер закордонних справ Селвайн Ллойд до Єгипту, де він зупиниться три дні, щоб відтіль поїхати до Карачі в Пакістані, де стрінеться з державним секретарем Доллесом і французьким міністром Піно. Ллойд має настоювати, щоб СЕАТО (азійський відповідник НАТО), до якого належать ЗДА, Англія, Франція, Пакістан, Філіппіни, Австралія, Нова Зеляндія і Сіям, в більшій мірі, як досі, зайнялось питаннями економічної допомоги своїм потребуючим членам. Те саме Англія зробить у квітні на конференції держав Баґдадського пакту (Англія, Туреччина Іран, Ірак і Пакістан). Англійський міністер закордонних справ Ллойд має переконувати державного секретаря Доллеса, що поширення характеру існуючих військово-політичних бльоків на характер економічних бльоків притупить вістря комуністичної і „невтралістичної" пропаґанди проти тих бльоків та тісніше пов'яже азійських членів з европейськими й американським.

● **Вдова по Л. Троцькому**, що живе в столиці Мехіко, вислала до Москви депешу, в якій просить, щоб з її чоловіка, замордованого в 1940 році, знято пляму „ворога народу", якою його наділив був Сталін.

В СВІТІ

● **Власником** вантажного корабля „Джеймс Монро", що везе 18 американських танків до порту Джідда в Савді Арабії, є жид Якоб Майкел. Він надав радіодепешу капітанові цього корабля, що коли б хтось спробував силою скеровувати корабель до іншого порту над Червоним морем, то щоб він його затопив або завернув назад до ЗДА.

● **П'єр Лямбер,** французький префект департаменту Оран в Альжирії, де найбільше розвинена діяльність партизанів, заявив, що він готов евакувати 16,000 осіб з гірської околиці, щоб створити „закриту зону", де оперували б виключно французькі війська проти партизанів. Цю „закриту зону", мають оточити військовим кордоном, крізь який не перейде ні одна цивільна особа, а зокрема жаден кореспондент.

● **Абба Ебан,** амбасадор Ізраїлю у Вашинґтоні, схвильований тим, що державний департамент від половини вересня минулого року відкладає відповідь на офіційну просьбу ізраїльського уряду — продати Ізраїлеві на $ 50 мільйонів зброї — домагався на авдієнції у державного підсекретаря Дж. Аллена відповіді „так" або „ні", щоб, мовляв, Ізраїль знав, чи він може рахувати на ту зброю. Названий представник державного департаменту не дав йому також відповіді.

● **На Кипрі** знову ускладнились англійсько - грецькі взаємини. Грецький архиєпископ Макарій рішуче домагається, щоб англійці проголосили генеральну амнестію для всіх політичних в'язнів, а тим часом спеціяльний суд в Нікозії засудив на смерть ще двох греків за убивство англійських вояків. Таких в'язнів із смертними присудами є вже чотири.

● **Східньо - німецький** „міністер" військових справ Віллі Стоф, „цивільний генерал", бо ходить у генеральській уніформі, не служивши в своєму житті ні одного дня у війську, проголосив розпорядок, щоб усіх неповнолітніх хлопців вчили стріляти. Для такого „спортового вишколу" мають вживати малокаліброві рушниць. Західньо-німецька преса пише про це, як про вишколювання неповнолітніх бандитів і атентатників.

В АМЕРИЦІ

● **Помер сенатор** Гарлі М. Кілґор, і демократи мають тепер тільки 48 сенаторів на 47 республіканських. Гарлі М. Кілґор помер від серцевої недуги на 63-му році життя. На його місце губернатор Вест Вірджінії наймену є нового сенатора.

● **Знову відкладено** виконання смертної кари Кериловї Чесманові, який мав згинути в газовій коморі за вбивство, грабунок, викрадення людей і сексуальну перверсію. В тюрмі Чесман написав повість про своє життя, яка здобула йому розголос. Історія Чесмана тягнеться від 1949 року і тепер має відбутися нове переслухання засудженого на смерть.

● **Міська управа Ню Йорку** заборонила автомобілістам від 1-ого березня уживати на вулицях автової сирени. Хто порушить цей припис до 15-го березня дістане упімнення, а після 15-го березня платитиме кару від 10 долярів вгору. Це зроблено для того, щоб зменшити шум у місті.

● **У 1955 році** в ЗДА згинули внаслідок смертних вироків 76 осіб. Це число постійно зменшується. В роках 1950—1955 гинуло пересічно по 82 злочинці, в роках 1940—49 — по 128, а в роках 1930—39 — по 167. В Каліфорнії страчено 9-ох злочинців, в Ню Джерзі і Міссісіпі — по 8, в Ню Йорку 7-ох.

Перший атомовий підводний човен для керованих ракет

Вашинґтон. — Секретар фльоти Чарлз С. Томас повідомив про заплановану будову першого атомового підводного човна, який зможе стріляти керованими ракетами. Як підводний атомовий човен „Навтілюс", новий підводний атомовий човен зможе необмежено довгий час перебувати під водою і плисти з найбільшою швидкістю. Під час війни він зможе виплисти на поверхню біля ворожих берегів і стріляти атомовими керованими стрільнами, а потім знову занурітися в воду. Томас повідомив, що звичайні підводні човни, які тепер будуться, також зможуть вистрілювати керовані ракети. Палата Репрезентантів прийняла законопроєкт про видатки на досліди над будовою далекосяжних керованих стрілен, якими можна було б стріляти з одного континенту на інший. На ці видатки призначено 15,400,000 долярів.

СВОБОДА — SVOBODA
Український щоденник — UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

РІШЕННЯ АЙЗЕНГАВЕРА

Президент Айзенгавер дав остаточно свою відповідь на питання, яке вже від довшого часу стояло, як велика невідома, в першу чергу перед американським народом, але теж і не в малій мірі перед світом: буде він чи не буде кандидувати знову на найбільш відповідальний сьогодні в світі пост президента З'єдинених Держав. Відповідь Президента є умовно позитивна: він готов перебрати на себе ту велику відповідальність і той великий обов'язок, які зв'язані з урядом президента ЗДА, на дальших чотири роки, якщо Республіканська партія погодиться на його кандидатуру і якщо американський нарід схоче опісля з його кандидатської готовости скористати.

Очевидно, що в цьому рішенні Президента грав головну ролю стан його здоров'я після минулорічної серцевої атаки. Президент сам це підкреслив. І тому він уважав за відповідне, у безпосередньому зверненні до народу, представити ясно і недвозначно в першу чергу саме стан свого здоров'я в світлі оцінки лікарів і своїх власних почувань. Він сам почувається вповні видужаним і не відчуває будь-якої різниці в стані свого здоров'я тепер, якщо порівнювати його із станом перед недугою. Але він теж не скривав того, що лікарі наложили на його активність ряд обмежень, яких він думає придержуватись. Він з'ясував ці обмеження на тлі президентських обов'язків, які він виконував перед недугою і які виконує тепер. Ці обмеження відносяться в першу чергу до формальностей — публічних виступів і прийнять, але ні в чому не заторкують суттєвих президентських функцій.

Час, що його потребував Президент на це вирішення, як і спосіб та характер, у яких він про це рішення повідомив нарід, не залишають ніяких сумнівів, що це рішення він виніс виключно сам, так, як він звик рішати, бувши ще головним командантом альянтських збройних сил в останній війні. Він виніс це рішення серед багатьох суперечностей, серед суперечних порад його найближчих приятелів і дорадників та серед суперечних настроїв населення. Він виніс це рішення навіть без опінії своєї найближчої родини, передаючи тепер аргументи свого рішення під розгляд народу, який має в цій справі останнє слово.

Рішення Президента має величезне значення. Вже сьогодні ніхто не сумнівається, що Республіканська партія прийме його кандидатуру однодушно, а самі республіканці з черги переконані, що цю кандидатуру прийме великою більшістю й американський нарід під час найближчих виборів в листопаді цього року.

Рішення президента Айзенгавера створило цілком нову і справді небувалу досі ситуацію у виборчій кампанії. Сам президент Айзенгавер, як і лідери Республіканської партії, дали виразно до зрозуміння, що їхніми виборчими гаслами й аргументами будуть дотеперішні успіхи республіканського уряду Айзенгавера: мир і безпека назовні та добробут, стабілізація і прогрес внутрі. Теж і демократичні лідери, зокрема два зголошені вже демократичні кандидати — Стівенсон і Кіфовер, у перших коментарях на рішення Айзенгавера виявили своє вдоволення з того рішення, заповідаючи виборче змагання „суттєвими аргументами", себто політичними програмами.

Все ж таки, із численних коментарів виходить недвозначно, що головним аргументом у виборчій кампанії таки залишиться стан здоров'я Айзенгавера. Президент Айзенгавер попередив Республіканську партію, що він не думає брати в кампанії таку участь, яку брали деякі з його попередників, що вдруге кандидували, і тому не тільки погоджується, але й рекомендує, щоб партія вибрала собі іншого кандидата, якщо думає, що сам кандидат повинен найбільше дбати про свій вибір.

В таких обставинах та з уваги на велику популярність президента Айзенгавера серед народу, виборча кампанія вже від самого початку починає зосереджуватись довкола тієї особи, яку Айзенгавер бажав би мати своїм заступником. Айзенгавер здає собі з того справу й мабуть тому рішучо відмовився від будь-якої опінії в цій справі, зокрема від одвертої підтримки евентуальної кандидатури теперішнього свого заступника Ричарда Ніксона, особа якого поважно оспорювана теж і серед самих республіканців.

Очевидно, що в цій новій ситуації, яку створило рішення Айзенгавера кандидувати вдруге, нас може зокрема інтересувати проблема американської визвольної політики, що була одним з головних виборчих аргументів у попередній кампанії та про яку в більшій або меншій мірі „забуто" впродовж теперішньої каденції уряду Айзенгавера. Вже тепер можна передбачувати, що інші важливі виборчі аргументи, зв'язані з самою особою президента Айзенгавера, відсунуть цю проблему ще дальше в тінь, і тому ті групи, які мають причини до окремого заінтересування визвольною політикою, мусять подвоїти свої зусилля, щоб актуалізувати цю справу у великому і складному комплексі інших проблем.

ПАРОДІЯ НЕВТРУЧАННЯ

Англійський прем'єр Антоні Іден у своїй великій промові на закордонно-політичну тему, яку виголосив у Палаті Громад в минулий понеділок, піддав під сумнів один із 5-х „принципів", що їх з благословення Хрущова прийняли індійський Неру й комуно-китайський Чу Ен-лай — для своїх співіснувальних взаємин. Цей „принцип" говорить про „невтручання у внутрішні справи іншої держави". Іден запитав публічно не так московських можновладців, як радше власних, англійських соціялістів, особливо з лівого крила Енюрина Бевана, як примирити похвали Хрущова на адресу такого „співіснувального принципу" з одночасним його захопленням діяльністю підлеглих Москві і керованих Москвою комуністичних партій у вільних країнах світу, партій, які ведуть постійну підривну й розкладову роботу? Трудно уявити собі, щоб правди про комуністичне „невтручання" не знав також Неру. Можна тільки здогадуватись, що коли він волів „співіснування" із своїм комуно-китайським сусідом, аніж тісну співпрацю з вільним світом у протикомуністичному бльоці, то між іншим, тому, що вірив у можливість б е з п а р донного здавлювання всяких спроб комуністичної і н ф і льтрації, керованої ззовні, — що він дійсно й робить. Очевидно, що чим приязніше відношення якоїсь країни до Москви та льояльніша постава до неї, тим брутальніша й цинічніша поведінка Москви: це проявилось у відношенні не тільки до всіх тих держав, які мали у себе так звані „народні фронти", себто лівопартійні коаліції з участю комуністів, але й до тих держав, які повірили в можливість дійсного мирного співіснування двох економічно-політичних систем, як ось З'єдинені Держави в останніх чотирьох роках урядування Ф. Д. Рузвелта. Як виглядала б нині Америка, а з нею й цілий світ, коли б не покладено радикальними методами край тому „невтручанню", що його живими символами стали були Гісси, Вайти й Ґрінґлясси?!

Коли Іден виголошував свою промову, то він напевно знав про останній клясичний приклад „невтручання" Москви, — про подію, яка тільки тому не набрала вже розголосу великого міжнародного скандалу, що західньо-німецький уряд Аденауера, мабуть, не хоче ще зривати всіх зв'язків з Москвою, побоюючись, щоб від цього ще більш не погіршилась і так безнадійна справа об'єднання Німеччини. Річ іде про зв'язок останнього розколу всередині урядової міжпартійної коаліції в Німецькій Федеративній Республіці якраз з совєтською політикою „невтручання". Для ясности образу пригадаймо відому з недавньої міжнародної хроніки подію, описану між іншим, в окремій кореспонденції „Свободи" в ч. 39.

20-го лютого ц. р. у Дюссельдорфі, столиці одної з автономних провінцій („країв") Німецької Федеративної Республіки, Північної Надрайнщини-Вестфалії, разом з опозиційними соціялістами голосували посли Вільної демократичної партії, приналежної до урядового бльоку канцлера Аденауера, повалили місцевий уряд християнсько-го-демократа Арнольда і допомогли в створенні нового уряду під головуванням соціяліста Штайнгофа. Цей на перший погляд маловажний факт „бунту" вільних демократів одної із західньо-німецьких провінцій проти режиму Аденауера міг мати величезні політичні наслідки міжнародного характеру. Бо, як безпосередній наслідок такої зміни уряду в Надрайнщині-Вестфалії, уряд Аденауера несподівано втратив контролю над вищою палатою центрального німецького парляменту, і відразу під знаком запиту опинились неухвалені ще закони, необхідні для переведення рекрутації до нової західньо-німецької армії. Коротко — за інтерпретацією „НПТаймсу" — „постала загроза для всієї північно-атлантійської системи оборони". Більшість европейських коментаторів відразу проголосили подію в Дюссельдорфі, як „початок упадку уряду Аденауера". Вони не рахувалися з державницьким розумом і все ще непослабленою динамікою дії цього понад 80-річного канцлера. На першу вістку про зраду вільних демократів у Надрайнщині-Вестфалії, Аденауер заповів зірвання з ними міжпартійного бльоку також на терені центрального уряду. Чотири міністри в його уряді, члени Вільної демократичної партії, включно з віце-канцлером Блюхером, заявили свою солідарність з Аденауером і виступили з партії. Те саме зробили 16 парляментарних послів. 33-х інших, вірних партійному лідерові д-рові Томасові Делерові, Аденауер виключив із м і ж п а р т і йного урядового бльоку, який таким чином перестав існувати. Але, щоб не зависнути в повітрі й не допустити до дійсної кризи на широку міжнародну міру, Аденауер відразу звернувся безпосередньо до опозиційної соціял-демократичної партії за підтримкою в справі згаданого закону про рекрутацію й інших військових законів. Покищо соціялісти запевнили його, що вони, рахуючись з існуючим фактом приналежности Німецької Федеративної Республіки до НАТО й не бажаючи наражати країну на повну ізоляцію в момент, коли Москва не хоче погодитись на об'єднання Німеччини на базі вільних виборів, — підтримають своїми голосами урядові військові законопроєкти.

Американська преса твердить, що особою, яка стояла за кулісами всієї тієї західньо-німецької інтриги проти уряду Аденауера, був не хто інший, як Валеріян Зорін, перший совєтський амбасадор в Німецькій Федеративній Республіці! Часописи вже раніше звертали увагу на його метушливість, яка, проте, в офіційній совєтській термінології називалась „нав'язуванням контактів". Виявляється, що відвідини щораз нових західньо-німецьких діячів та „знайомства" з ними не були суто куртуазійного характеру. Зорін, який приїхав до Бонну з сумною славою совєтського спеца від фабрикування внутрішньополітичних переворотів по лінії комунізування режиму чужої країни, славою, яку здобув собі своєю „фаховою" роботою у Варшаві і Празі, приїхав і до Бонну з заздалегідь виготовленим пляном — як підірвати уряд Аденауера, як підрізати творення нової західньо-німецької армії, а тим самим весь союз Західньої Німеччини з Заходом, як насадити соціялістичний уряд і тоді вже наладнувати „співіснування": переговори між „двома Німеччинами", невтральність Німеччини, об'єднання на базі „міжнародного фронту" і — простим шнурком — до „народної демократії". Але виявилось також, що Аденауер — це не Бенеш, а фон Брентано — не Ян Масарик. Західньо-німецький уряд — запевняє американська преса — висловив у Москві протест проти „політичної активности" Зоріна, і це було причиною, що цей останній раптово виїхав до Москви на наради з своїми зверхниками. Делер і Оленгауер, лідери вільних демократів і соціялістів, напевно не йшли свідомо на вудку Зоріна. Радше треба прийняти, що вони не здавали собі справи з гри цього совєтського штукаря, задивлені в свою партійну боротьбу з старим канцлером і маючи власні цілі, про які говорив згадуваний наш кореспондент. Невідомо ще, як розвинуться західньо-німецькі події і чим вони закінчаться. Але „принцип невтручання" Москви дістав свіжого блиску на тлі цієї останньої „активности" Зоріна.

ЗА ОБ'ЄКТИВНУ ПЕРЕОЦІНКУ ГЕТЬМАНСЬКОГО РУХУ

(Порядком дискусії)

В останньому числі гетьманського тижневика „Батьківщина", що виходить в Канаді, вміщено дві заяви: одна з підписом о. д-ра В. Кушніра від КУК закликає гетьманців приступити до консолідації з українськими політичними угрупуваннями, вже згуртованими довкола УНР; друга з підписом інж. Калюжного стверджує, що гетьманський провід обмірковує цю пропозицію з належною увагою. Це значило б, що лід немов проламано, і гетьманці, можливо, включаться в загальноукраїнський об'єднаний фронт.

Щоб цю справу влегшити, треба зробити об'єктивну переоцінку гетьманського руху. Тут треба зробити різницю між двома справами: перша — це концепція дідичної гетьманської монархії, друга — гетьманський рух, як організація українських консервативних сил. Перша справа є — можна б сказати — більш академічною. Гетьманським „каменем преткновенія" є справа „непередрішування" форми будучої держави, — яку мав би вирішити нарід загальним голосуванням — плебісцитом: за республіку чи за дідичне г е т ь м анство. П о м и наючи факт, що вислід всякої війни є завжди непевний, як і те, що після війни Україна мусіла б, як тепер Німеччина, перейти період окупації, — та поминаючи проблему, чи гетьманич Данило Скоропадський доживе цього плебісциту — сам вислід кожного плебісциту є завжди сумнівний і проблематичний. Поза тим, гетьманич Данило вже на добре перейшов п'ятдесятку, а закладати домашнього вогнища не збирається. Цим він до розпачу доводить гетьманських леґітимістів, які побоюються, що гетьманський рід Скоропадських зустріне доля гетьманського роду Орликів. Як відомо з історії, син наслідника гетьмана Мазепи, гетьмана Пилипа Орлика — гетьманич Григор Орлик згинув безпотомно як французький генерал у боротьбі проти німців в Надрайнщині. Він був одружений з французькою графинею, але дітей з цього подружжя не було. З цих усіх причин квестія дідичного гетьманства є чисто абстрактною, а не практичною справою. Тому то теж з легким серцем можна тут піти гетьманцям на поступку: замість „екзильний уряд УНР" — уживати назви „Державний Центр на еміґрації", замість слова „президент" — „Голова Державного Центру". Не будьмо буквоїдами — така поступка — це справа чисто формального характеру, без практичного, суттєвого значення.

Інша справа — гетьманський рух як організація українських консервативних сил. Як такий, гетьманський рух може похвалитися визначними людьми, своїми визнавцями. Симпатизували з гетьманством митрополит Липківський і митрополит Шептицький, гетьманцями були ген. Тарнавський і ряд інших високих старшин, як організатор Богданівського полку Ол. Шаповал, полк. Євтимович, полковник Болбочан та інші. Були гетьманцями письменники Пачовський, Черкасенко, політики д-р Льонгин Цегельський, д-р Назарук, член Союзу Визволення України Скоропис - Й о л туховський, член Директорії УНР О. Андрієвський та ін. Чи вони захоплювалися особами обох Скоропадських — Павла і Данила — це річ зглядна. Думаємо, що особи Скоропадських тут радше припадкові, бо ж був час, коли Союз Визволення України — як це згадує проф. Володимир Дорошенко, мав думку покликати на український престіл якогось немецького принца, а сам митрополит Шептицький ніби волів князя Вільгельма Габсбурґа, відомого більше як „Василь Вишиваний". Свого часу видвигали теж проєкт обрання гетьманом проф. Дмитра Дорошенка і навіть Миколу Міхновського. Обидва відмовилися. Проф. Дмитро Дорошенко пішов на співпрацю з гетьма-

(Закінчення на стор. 5-ій)

ХОЧУ Я ТРОЯНДИ...

Хочу я троянди,
що цвіте в саду
Скільки я для неї
дивних слів знайду

Хочу я купави.
Їй я розкажу
Чом я над саґою
цілу ніч ходжу.

А фіялці тихій
в сутіні лісів
Вже давно мережку
із пісень я сплів.

І волошкам синім,
в полі, серед трав
Я казки чудесні
і леґенди склав.

Тільки ти, билинко,
вечора смутніш,
На холодній скелі
в самоті стоїш.

Але ти для мене
сонце і тепло
І пісень з казками
вічне джерело.

О. ОЛЕСЬ

„УКРАЇНСЬКА ЗАГРОЗА" АКТИВІЗУЄ ЄДИНОНЕДІЛИМЦІВ

Ніколи — на протязі останніх років — не було такого пожвавлення „активности" серед російської еміґрантщини у ЗДА, ніколи російські еміґрантські центри не виявили стільки захопленої одностайности, як оце останніми тижнями після голосних „дзвонів на тривогу" розгойданих російською единонеділимською пресою з приводу діяльности Українського Конґресового Комітету і передавання ним американським державним мужам меморандумів, які, до речі, висвітлювали імперіялістичне й аґресивне обличчя червоної Москви.

Ніяка подія на протязі останніх років, ніякий виступ чи акція большевицької Москви на зовнішньому чи внутрішньому терені не змобілізувала так російської еміґрантщини, як „пропаґанда расчленітелей", зокрема українських „сепаратистів". Навіть творення антикомуністичного фронту чи організування такого чи іншого антибольшевицького к о о р д и наційного центру, не мали такого відгомону в російських еміґрантських колах, угрупуваннях і центрах, як справа створення спільного фронту проти українських самостійників.

Ще не пролунав добре „алярм" є д и н онеділимської преси, а всі російські еміґранти — від правих до лівих — виявили повну солідарність і готовість ставити відпір — не большевикам чи комуністам, але... сепаратистам. Заметушилася негайно найвища політична репрезентація російської еміґрантщини т. зв. „Россійській Політіческій Камітєт", очолюваний Борисом Сергієвським. На окремому засіданні цей комітет розглянув, як це надруковано в комунікаті в „НРС" (з 16 лютого ц. р.), пропозицію Дробота видати англійською мовою спеціяльний збірник праць, що опрокидували б твердження „сепаратистів" і заявив навіть свою готовість, „в співпраці з іншими політичними орґанізаціями, які захищають єдність визволеної від комунізму родіни" взяти участь у виданні згаданого збірника. Що більше, цей же „політіческій камітєт" вирішив скликати негайно для здійснення цієї справи широку нараду представників російських еміґрантських організацій, створити редакційну колеґію і звернутися до „всіх американських громадян російського походження і до проживаючих в Амеріці резидентів такого ж походження" з закликом „помочь дєньґамі".

Три дні пізніше в цій же газеті (з 18 лютого ц. р.), появилося коротке повідомлення „блоку націоналів" (очолюваних Андреєм Диким федералістів різної масти), що він взяв на себе обов'язок „скликати нараду для обговорення методів боротьби з пропаґандою „розчленителів, які дезінформують американську громадську думку".

Такими конкретними заходами попереджено „маніфест" сімох російських еміґрантських союзів й організацій — Національно-Трудового Союза (НТС), Калмицького Комітету (очолюваного якимсь Шурґановим), народників Керенського (НРД), Союза Борьби за Свободу Россії (СБзСР), Союза Борьби за Освобождєніє Народов Россії (СБОНР), Союза Ветеранов Освободітєльного Двіженія (СВОД — власовці) і Центрального Об'єдинєнія Післявоєнних Еміґрантів (ЦОПЕ). Підписали цей маніфест в імені згаданих союзів й організацій такі видатні провідники російської еміґрантщини: Д. Намінов, С. Степанов, В. Самарін, Р. Орлов, Б. Лузін, І. Курґанов, В. Левченко, А. Щеглов, В. Нікітін, І. Барнатний, Р. Дудін, М. Шатов, Ю. Ельвірський, Ю. Васілєв і Г. Клімов. Автори маніфесту називають видвигнену конечність боротьби з „пропаґандою розчленителів" — „проблемою виключної політичної ваги" і в дальшому звертаються до... американських громадян російського походження з таким закликом:

„Щоб протидіяти цим шкідливим для ЗДА (!) концепціям (треба розуміти — сепаратистів — Ред.), потрібні сили, які могли б впливати на формування американської політики в російському питанні і які помагали б американському народові вибрати правильну дорогу до майбутнього дружнього співжиття двох великих народів — американського і російського і до їх будучого довір'я і взаєморозуміння. Такі сили є! Це ви — мільйони американських громадян російського походження. Ваш обов'язок, як громадян ЗДА, перестерегти уряд ЗДА від помилок, що їх тяжко буде потому направити і які приведуть до безконечних лих і нещасть і американський і русский і всі інші народи світу. Кому ж, як не вам, опрокидувати наклепників, які намагаються скинути всі злодіяння міжнародного комунізму на плечі російського народу — його першої жертви! Кому, як не вам обороняти честь народу, частиною якого ви були в минулому..." Ваші спільні виступи могли б мати велике значення у формуванні американської громадської думки в російському питанні і могли б успішно опрокидувати шкідливі поради і наклепи добре зорганізованих расчленителів" і т. д., і т. д."

Полемізувати з такими „маніфестами" і реаґувати на таку політичну „активність" російської еміґрантщини немає найменшої потреби. Такі виступи треба тільки усвідомлювати і реєструвати, як дальші явища повної політичної недолугости російської політичної еміґрації, яка не всилі не то вести такої чи іншої боротьби з большевизмом, але не має вже і снаги протидіяти праці й інформації поневолених Москвою народів і це невикональне завдання намагається скинути на плечі американських громадян російського походження і їх симпатиків, закликаючи їх не тільки „помочь дєньґамі", але й проявити максимум „енергії і волі"... Ще варто відмітити, що друкуються такі маніфести в супроводі б л а г о с ловляльних статтей Дікого, який пропонує створити — буцімто для ведення „боротьби з комунізмом" — якусь „багаточисельну організацію американських громадян, що походять із СССР — Россії, яка б — за прикладом сепаратистів, з допомогою добре зорганізованого апарату й інформаційного бюра реаґувала на всі випадки дезінформації американської громадської думки".

Такі то завдання ставить собі тепер російська еміґрація. Та чи справді вона сама ставить собі їх, чи їх їй поставлено. Диверсійний характер тієї метушні в теперішньому світовому змагу волелюбних народів проти страшної загрози комуно-московського імперіялізму вперто насуває думку, що ці завдання російської еміґрації радше подиктовані, і не важко відгадати ким...

О. Дереш

ВІВЧАР

(6)

— Тату, тату! — плакав утішений хлопчина, обнімаючи батька.

— А чого ж ти, дурненький, прибіг аж сюди? Було б лишитися в колибі, — заспокоював батько сина, тулячи його до себе. — Коли ти вже прибіг сюди, то вертаймо обидва. І так нічого не вдію в таку бурю. Телицю не врятую, а бик, певно, десь зашився в гущавину і завтра сам поверне.

По півночі буря притихла. Ще до зорі встав старий чабан, вийшов з колиби, перечислив стадо: не було ні телиці, ні бика. З одною собакою пішов до лісу за слідом, залишеним тягненою телицею. Собака бігла попереду, схиливши до землі голову, а чабан поспішав за нею. Під самим лісом почув за собою тупіт ніг, і коли оглянувся, побачив сина, який і собі спинився, дивлячись на батька з німою просьбою. Чабан наганяв сина до колиби, але той уперто йшов слідом за ним, поки батько вкінці не махнув рукою, мовлявши, іди вже.

— Дивися уважно, — приучував досвідчений чабан сина, — може й тобі колись пригодиться. Оце — сліди передніх лап медведя. Бачиш, як глибоко западаються в землю, бо давить їх тягар телиці. А це — краплини крови на траві і на кущах. А це що? Невжеж ожила телиця? Видиш, цілком виразні сліди худобини, що тягнуться за слідами медведя й з ними переплутуються. От в цім місці худобина стояла й, видно, нюхала кров, а звідти побігла вже скоріше. Та це певно бик побіг за медведем. Ще чого доброго готовий медвідь і вола вбити...

І старий чабан, держачи невідступну в горах сокиру в руці, пустився бігом за собакою, а за ним подрібонів синок. Збігши з гори, собака нараз зупинилася з наїженою шерстю. Чабан зупинився й собі, стискаючи в руці сокиру.

— Ти, сину, залишися тут, а я піду вперед з собакою, бо здається, медвідь недалеко.

Йдучи вже обережно, чабан, розглядаючися на всі сторони, перейшов на другий бік гори, задержався, вражений надзвичайним видовищем: коло старої ялиці стояв віл, а над ним висіла чорна маса.

— Тату, та ж то наш віл! — почув за собою оклик хлопця, який не зваживши на пересторогу, йшов за ним.

Підійшовши ближче, побачили картину, гідну пензля маляра. Віл, повний жорстокої сили, з напнутими аж до розриву м'язами, стояв, похилений вперед. Його прямі довгі роги, вбившися глибоко в груди медведя, застрягли в ялиці. Над випнятою в каблук шиєю вола звисала безсильно голова медведя, а його лапи обіймали в останніх смертельних судорогах шию противника. Обидва були в ранах з заціпенілою кров'ю, і в тьмавім раннім світлі робили враження двох ґіґантів, що звели боротьбу на життя і смерть. Поруч лежала вбита медведем телиця.

Довго мозолився чабан, поки вдалося йому відірвати вола від медведя. Як велика чорна брила, осунувся медвідь на землю. Та коли малий Андрій зблизився до нього, щоби ближче оглянути страшне сотворіння, медвідь нараз зірвався на ноги, в його роззявленій пащі блиснули два великі зуби, і він з розмахом вдарив хлопчину по нозі...

... Старий вівчар прокинувся із сну, голосно крикнувши з болю. — „Ох, Боже, Боже, — знову ранив мене в те саме місце!" — промовив дивлячися перед себе переляканими очима. Та нікого коло нього не було. Стояв тільки пес, стривожений криком господаря; блищав слабий жар погасаючого вогнища та мороз наповнював колибу. Через отвір у дверях видно було мерехтливі зорі та темний дрімучий бір. Вівчар почув, що мороз заліз йому поза шкіру і він дрижить від холоду та зденервовання. Ранена нога була майже без чуття, тільки рана щеміла, а біль від неї розходився по всім тілі. З трудом підповз до дерева й накинув кілька патиків на вогнище. По хвилині блиснув вогонь, і приємне тепло почало витискати мороз із колиби. — „Чи не казав я собаці, що дик-бісовина, коли й у сні переслідує, — роздумував вівчар, пихкаючи люльку. Видно, що й в звіря є душа, коли він і по смерті спокою не дає. Але та пригода з волом та медведем таки правдива. То так, немовби я й нині бачу. Дивно на цім Божім світі. Кожне сотворіння має свою любов. Видно, що віл таки ялівку любив, коли побіг за медведем, щоб її рятувати. Довший час він потім сумний ходив, пастися не хотів, рани вилизував і осторонь стада держався. А перед тим все близько ялівки щипав траву й коло неї вночі відпочивав. То так, як на селі парубок ходить коло дівки, яка йому сподобається, а другий йому відіб'є, то парубок потім також ходить сумний, ні роботи йому, ні їжі. А як сум перейде, а злість його опанує, то руки так довго сверблять, аж поки не поплямляться кров'ю противника. Чи не молотив я сам п'ястуками Шкудірового Петра, що хотів мені мою пізнішу жінку відбити? І то на храмове свято. Він став на середині коршми, кивнув на мою Настуню рукою, щоб ішла з ним танцювати. (А котра дівка не піде, коли парубок каже?) А я відразу спалахнув, немовби в жар кинуло. Кажу: „Музико, гальт!" Втихла музика. Я підійшов до нього й прошу, щоб лишився моєї дівки. А він запхав руки в кишені на знак, що легковажить собі мене, та й став насміхатися. В мене від злости й сорому п'ястуки зробилися, як довбні. Та ба, щоб на тім скінчилося. Мене вперов з усієї сили в плечі Василь Шутка, його приятель. За мною обстав Денисів Іван, і Василь сидів уже на землі. А потім зробилася така глота, що вже ніхто не міг розібрати, хто кого і за що бив. Кожний парубок мав з другим порахунки. А все через дівчата та любов. Та були й такі, що билися без причини та ворожнечі. Як сміх, так і бійка — заразливі. Літали в повітрі п'ястуки, як ціпи на толоці, нісся лоскіт від поличників, як від праників на потоці, пухли голови й кервавили розбиті уста та носи, пищали під стінами дівчата та стогнали побиті. А коли вже намучаться всі бійкою та важко сопуть, то хтось крикне: „Музико, грай коломийку!" — Хлопці, досить! Я ставлю бочку пива!" — і бійка втихне, кожний пірве першу — ліпшу з краю дівку й гуляє, поки сорочка від поту змокріє. Гарні були молоді літа! Я сам був сильний як медвідь, під гору біг, як молодий олень, не задихуючися, рани на мені самі гоїлися, а тепер дурний дик продер трохи ногу — і скільки з нею клопоту. А друга без неї не хоче сама ходити. Старий чоловік, як стара деревина в лісі.

Література · Мистецтво · Розвага

„ПОХОРОН УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ В РОСІЙСЬКІЙ ДЕРЖАВІ"

Нижче передруковуємо із львівського „Діла" (з 11 серпня 1913 р.) допис із Києва про похорони Лесі Українки, що відбулися дня 8 серпня 1913 р. Описані в ньому події, з'ясовують ще раз в усій повноті, як ставилося до українського руху офіційне російське громадянство — предтечі сьогоднішніх непередрішенців і федералістів, що, не гребуючи нині навіть назвою „український", намагаються декламувати про національну і релігійну „толеранцію" в колишній до-совєтській Росії й обдурювати людей з молодих генерацій своїми твердженнями про „дружнє" ставлення Росії до України, про „батьківську опіку" царського уряду над всіма народами „єдиної, неділимої", над їх життям, культурою і побутом, традицію якої перейняли й теперішні кремлівські верховоди.

„Сірою громадкою, в повнім мовчанні йде за труною українська інтелігенція. Іде вулицями великого міста, загубившися серед кам'яних кольосів. Столицею своєю йде, серцем України, на „нашій, не своїй землі . . " Так, мов би гурт переселенців у чужім краю спішненько ховав свого нещасного побратима, з котрим от заїхалося у чужу чужину, за широкі моря, за високі гори.

Поліції багато. І кінної, і пішої. Певно якогось могутнього войовника-ворога ховають. Довго боролися з ним, нарешті побідили й убили. Але страшно і мертвого. Ану ж устане, гнівний і могутній, ану ж не знати звідки візьме зброю і знову почне бій! Ні, краще забезпечитися задалегідь й окружити ненависну труну військом поліцейським. Отже, йдуть коло труни люди з шаблями, револьверами, затягають узди коням, держать нагаї на поготові. А в труні — труп жінки, а не войовника. Жінки, що не вдержала б в обезсиленій хворобою руці нічого крім пера — але ж бо це перо було певно страшніше від меча, коли навіть проти трупа озброїлися.

Вінків багато, але нести їх в руках „невільно". В устах поліцейського воно звучить ще краще: „нельзя"! Так, от „нельзя" нести вінків у руках, „нельзя" нести у руках навіть китиці цвітів. Бо це буде виглядати на якесь масове висловлення співчуття, на якусь урочистість процесії, а „поліцейський" ідеал українських похоронів — було б зволікти покійника в собачій будці на смітник і закопати скоренько на зорі.

Хтось пробує нести вінок кілька кроків, але в ту ж мить процесію бігом пересікає, штовхаючи близьких, поліцейський і грубим рухом майже вириває вінок з рук. А в тих, хто це бачить, таке враження, мов би хтось чужий підбіг і плюнув в лице.

І ще сумнішим повіяло духом над сірою громадкою, і ще нижче похилилися усі голови, ще чорнішою стала кров, що накипає на серці.

Хтось уступає в процесію з новим вінком, а на вінку червона лента. Мобілізується майже вся присутня поліція — крамольну ленту здирають туж тут же, а вінок вішають десь догори ногами, обскубаний і голий. На прохання родичів віддати ленту на пам'ятку, пристав говорить „палучітє в участкє".

І ще нижче спускаються усі очі униз, мов би й дивитися уже нікуди не можна, як тільки в сірий пісок брудної дороги.

Молодь пробує заспівати „Святий Боже" — і в ту ж хвилину виростають там поліцаї і кричать „нельзя!" Замовкла на півслові православна молитва. Урвавшись, ще виснуть трохи в повітрі покалічені звуки і гаснуть зовсім. А серед процесії в шапках ідуть поліцейські і поміж непокритими з пошани головами, неначе „полуштоф" (півквартівка) на церкві, чванливо синіють то там то там „форменныя фуражки".

Кладовище. Процесія стає, бо вхід до місця вічного спокою загороджений поліцією. Вона „фільтрує" тих, хто хотів би віддати „послідніє цілованіє". Якими законами руководяться, Бог їх святий знає, та на кладовище не були допущені три чверти всіх присутніх. Коли загородили дорогу, якийсь пристав погрокує зібраним.

З тих, хто був пропущений на кладовище, тільки двадцята частина була допущена до гробу — решта не попала. Ніякі протести й заяви не могли помогти. От і чоловік Покійної теж залишився за бортом і його не пустила поліція в огорожу.

Появляються і попи для Панахиди. Складається імпровізований хор, якийсь студент виліз трохи вище, диригує, а до нього вже підходить околоточний надзиратель і питається, яке його прізвище, аби записати. Навколо сновигають шпигуни і розпитують кожного наївного українця про всіх, хто лише чимось виділився, хоча б лише фізіономією — і записують собі в книжечках.

„Вічная пам'ять . . ." Але, коли хтось із присутніх затяг її був на інший мотив — аж здригнувся найближчий поліцай. Напружився, очі дивляться по соколиному — от піймає якусь крамолу! Але вслухавшися, зів'яв, бо то таки „вічная пам'ять . . ."

Прибув сам поліцмайстер. „Чтоб мнє нікакіх прамов нє било!" — і не було їх. Тільки вічную пам'ять співали і співали, але й на це крикнув пристав: „давольно уже!" І замовкли.

Дівчина якась просить позволення самій власноручно покласти китицю цвітів на могилу — „нельзя" . . . І підійти до могили, уклонитися їй чолом низько до землі, за труд, за віщі слова, за священні дари — „нельзя". „Нельзя" почувати, „нельзя" проявити хоч в колінопреклонінню свій тихий сум і горе — „нельзя".

А потім почався „разгон публіки". Буквальний разгон. Панночок, жінок штовхали в спину, кричали „провалівай, провалівай пока цела". Ставши на чиюсь могилу, поліцейський чин заглядав через голови до оградки, де в глибокім мовчанні прибита горем стояла рідня Покійної, бажаючи ще хоч хвилину побути коло дорогої могили — говорив: „Да что ані там — до вєчора что-лі будуть толочься!"

І крикнути хотілося: „Що це ви — люди, чи звірі? Во ім'я якого ж проклятого принципу топчете ногами по найсвятішому, що є в душі людській? Та невже ж ваш гидкий обов'язок простягається аж так далеко, щоб знущатися над горем, над маєстатом смерти?"

Безсоромна брутальність, яку проявила київська поліція під командою „самого" ген. Скалона на похоронах української поетки, кладе тавро сорому на всю російську самодержавну імперію. Так поводяться не державні функціонарі, а хіба озвірілі дикарі.

І діється саме це в столиці України, де стоїть пам'ятник Богдана, що віддав москалеві нашу рідну країну.

Це нікчемна наруга над знесиленими.

Це важка образа цілого українського народу, на яку він не може залишитися довжним відповіді".

Х.

Леся Українка в дитячі роки з братом Михайлом

Любомир Кузьма

ПРО МОДЕРНЕ МИСТЕЦТВО

Іноді, коли перегортаю сторінки мистецьких журналів і натрапляю на статті про модерне мистецтво, пригадую слова, які затямив ще з тих часів, як був малим хлопцем і вивчав у школі науку катихизму: „. . . і все те, що свята Церква подає до вірування". Чому ця фраза приходить мені до голови? Во, читаючи ці глибокодумні статті, не можу позбутися думки, що прихильники модерного мистецтва ставлять тут не менші, але далеко більші вимоги до людської здібности вірування, як теологи будь-якої Церкви.

Чи завжди ясно, що такий критик хотів сказати, яке зайняв становище, до чого змагав? Часом так, часом ні. Во якщо йде про ясність думки, про згідність із здоровим розумом, про духову глибину, то цим не грішить модерна мистецька критика. Але ігнорувати розум читача, робити біле чорним, а чорне білим, умовляти в довірливого споживача мистецтва, що очевидна погань — це найбільша краса, відкидання всякого вміння — справжнє майстерство, какофонія — небесна музика, інфантильне намагання щось зробити — геніяльна творчість, і підпирати це все так хитро сформульованими нібидоказами, що вони на перший погляд видаються вершком науковости й компетенції, — ось в чому сучасна мистецька критика осягнула справжнє „мистецтво".

Тому можна говорити не тільки про упадок модерного мистецтва, але й про упадок модерної мистецької критики. Американський критик Доналд Адамс пише про свою власну професію: „Я сумніваюся, чи критицизм осягнув колинебудь такий низький позем, як той, до якого впав сьогодні. З малими виїмками, критицизм став монашою практикою, відірваною від життя, сфальшованою претенсіями на наукову методу, писаною неможливою англійською мовою, жарґоном, що став засобом виміни між групою осіб, які балакають один до одного і завзято чхають на пересічного інтелігентного читача".

Критики, завдяки тому фактові, що друкують свої писання в репрезентативних журналах, і не менше через „заумний" стиль, яким імпонують декому, виробляють собі авторитет, і їм починають вірити легіони мистців. До того, в багатьох мистецьких школах модерний напрямок став академічним каноном, заялозеною формулкою „свобідної" творчости: „тільки так, а не інакше". Образи й різьби, які робиться в школі, разючо подібні до тих, що їх можна оглядати на виставках у ґалеріях та в музеях модерного мистецтва. І якщо ви бували на таких виставках, не надійтеся побачити на майбутніх щонебудь інше або краще. Ви побачите ті самі форми, ті самі барви, ту саму легковажну мазню з претенсіями на глибоку творчість, ті самі ретельно випрацювані ниткуваті взори, добрі хіба на лінолеум, ті самі нівкулі, що мали б представляти жіноче тіло, ті самі споювані кусники заліза та конструкції з дротиків і кусників дерева, які нагадують дитячі іграшки, завішені на стелі.

Так — в образотворчому мистецтві. В інших мистецтвах подібно, хоч може в меншій мірі, бо малярство й скульптура ведуть у цьому перед. Але хто з нас не чув тих модерних музичних композицій, що ріжуть вухо, мов скрегіт ножа по шклі? Хто з нас, починаючи читати в добрій вірі, не попав деколи на новелю або вірш, дивачність яких дорівнює їхній незрозумілості? Якби це були вправи початківців, це ще можна було б витримати. Але мистецькі кухарі подають це все на гарячій сковороді, як найновішу й найповажнішу творчість, і не зважають зовсім на те, що воно багатьом вже давно набридло.

Не буду тут розглядати всіх замотаних таємниць модерної теорії мистецтва, якою жонґлюють офіційні критики, вірні нащадки давніх грецьких софістів, що вміли, як казав Сократ, „слабше слово робити сильнішим". Але не можу не згадати про її псевдонауковість, що є намаганням підпирати твердження новими психологічними теоріями, з яких теорія підсвідомости в такому вигляді, як подав її Фройд, займає чи не перше місце. Віра в непомильність Фройда доходить в них до абсурду: він у них на п'єдесталі щонайменше пророка. Але Фройд серед поважніших учених вважається за перестарілого й однобічного, а т. зв. глибинна психологія, якій він дав початок, перебуває покищо в такому стані, як була фізика й хемія 150 років тому. Будувати „непомильні" теорії мистецтва на таких непевних підставах — річ досить рисковна.

Але, скаже хтось, побіч абстракційного й деформістичного мостецтва існує ще старе добре, яке можна оглядати в музеях чи слухати на концертах, та й багато мистців не йдуть у хвості загально визнаного „аванґарду", але продовжують працювати на природних традиційних основах? То все те, відповідають критики й мистці інтернаціонального „аванґарду", все те, що нам перешкоджає, треба викинути на купу гною разом з іншими відпадками історії, разом з назадництвом, забобонами і т. д. Сказав Пікассо, найбільший вождь модерного малярства (і комуніст): „Повинна бути диктатура малярів, диктатура одного маляра, щоб здушити всіх тих, хто обманув нас, щоб здушити фальшівників, щоб здушити трюки, щоб здушити манеризми, щоб здушити чар, щоб здушити історію, щоб здушити купу інших речей". Треба признати, що це, як на маляра, справді революційна програма „душення", — і він її дбайливо здійснював. З малими виїмками, його твори в своїй патологічно-карикатурній деформації й неперевершеній абсурдності осягають вершок всього того, що може бути неґацією нагромаджуваних віками духових вартостей, неґацією всього того, що відчуваємо як гарне, добре, правдиве, субтельне; сильне і здорове. Представлювання модерною критикою тих творів як гідних захоплення й пошани продуктів генія і як приклад вартий наслідування, можна

(Закінчення на стор. 4-ій)

„Маніпулянтка" — Целіна з Журовських Зиґмунтовська

Ярослав Гриневич

У „МАНІПУЛЯНТКИ"

Була осінь, і листя львівських дерев пожовкло і обсипалось. Ще тільки смереки та сосни — пишалися зеленню в парках. У той час мешканці Львова йшли на цвинтар зустрічати померлих, — ставили на їх могили лямпади з оливою та свічі, — запалювали їх — і молились у побожній задумі. І тоді поставало між живими й мертвими дружнє зближення, символом якого були покладені на могили китиці квітів та вінки з чатиння й кипарису. Увечері над містом стояла луна від сотень тисяч цвинтарних світел, і здавалось, що душі померлих приходять сюди з далекої мандрівки, щоб вітати своїх рідних.

У такий осінній день вулицями Львова йшов я мовчки поруч Матері. Куди ми йшли — я не знаю і не допитував, бо бувало не раз, що Мати кликала мене для свого товариства. Цього року була рання зима, і холодний вітер розсипував вулицями платинки снігу. Ми перейшли мовчки вулицю Льва Сапіги, стежками Цитаделі, вулицю Софії і, не доходячи Стрийського парку, скрутили у бічну вулицю. Тут у ряді давніх домів, праворуч, ми задержались перед одною кам'яницею.

— За хвилю побачимо одну паню, любов Івана Франка, — вияснила, врешті, Мати ціль нашого ходу. — Прошу тебе будь для тієї пані з увагою і респектом.

Такий вступ мене зацікавив докраю.

Двері відхилилися і в них стала постать старшої віком, поважної матрони, яка заговорила до нас у польській мові. Я, не зважаючи на всю свою нехіть до поляків, які недавно здавили наші визвольні змагання, — ввічливо її привітав. Я відчув якийсь дивний, душевний флюїд, що променював від неї.

Мешкання, у яке ми ввійшли, було старомодне: вхід їв через кухню, потім була темна „ниша", а далі — велика ясна кімната з двома вікнами на вулицю. Мені здавалося, що все тут, почавши від вигляду тієї дивної пані, а скінчивши на хатній обстанові, тхне минулим століттям: і це старомодне, дерев'яне ліжко з дивоглядними різьбами, і ця комода, і столик, на якому старосвітський альбом з фотографіями, і пам'ятник, з карток якого виглядали засушені квіти. Із стін кімнати дивився на нас портрет якогось польського шляхтича, — очевидно, в рогатівці, в кунтуші і з карабелею при боці. Це був портрет покійного чоловіка пані Целіни з Журовських, — пана Зиґмунтовського, скарбового урядовця. На стінах мешкання видно було картини А. Ґротґера, з фрагментами польського повстання, — під польським орлом на килимі була прикріплена шляхетська карабеля. — Усе те разом являло образ патріотичного польського, міщанського дому. Певно, що так він і зберігся від смерти її чоловіка у 1896 р. по той день, коли ми прийшли відвідати пані Целіну Зиґмунтовську.

Вона ж середня на зріст, статечна матрона, у темнім убранні, з коміром блюзки, що сягав високо під шию, з коротким волоссям, густо перетиканим сріблом, з правильними рисами обличчя, з чолом у задумі, — так дуже нагадувала собою постать з якоїсь ґротґерівської картини.

— Так, я живу тут тепер сама. Дивне моє життя і дивно воно склалось . . .

— Іван Франко? О, це давня історія! Я тоді молодою панною служила на пошті. За віконцем з написом „посте рестанте" стояв він, молодий юнак, вдивляючись у мене. — Слово „він" звучало в устах пані Целіни Зиґмунтовської поважно, тепло. — Щоб бачити мене, він не раз писав сам до себе листи на „посте рестанте" і сам їх відбирав. Ми познайомились, розмовляли навіть . . .

— Та чи я могла інакше? Я — полька, шляхтянка, він же — русин, у вишиваній сорочці; волосся у нього руде, рухи прості і такі ж манери . . .

— Наші дороги розійшлися . . . Журовська стала Зиґмунтовська, він теж одружився . . .

— Знаю, які були його почування до мене, — писав він про це у книжках, про мене... про нас . . .

— В останніх роках його життя він був опущений, потребував помочі, жіночої руки. Я зрозуміла, що моїм обов'язком бути при нім. І я була, хоч коротко, бож у мене були ще інші, родинні обов'язки, діти . . .

Мати запитала, чи вона не жалує того, що не стала дружиною великого письменника.

На це відповіді не було.

Ми попрощались з „маніпулянткою", яка з чарівногарної дівчини, з бігом літ, перетворилась у достойну матрону, — одну з тих, що їх маляр малює, як символ поваги рокам. Вони ж творять окрему епоху і залишаються в ній, наче китиця зів'ялого, засушеного квіття, покладеного між сторінками книги життя.

На вулицях міста шуміло 20-те століття. Був рік 1922-й. Ми йшли мовчки, розуміючи одне одного. Мені здавалося, що у ті задушні дні ми засвітили лямпадку на спомин одного великого, — трагічного кохання.

Леся Українка

ВОГОНЬ ВОГНЮ Я ВІДДАЛА...

ФРАГМЕНТ ВІРШОВАНОЇ ДРАМАТИЧНОЇ ПОЕМИ (САПФО)*

(Внутрішній двір в домі Сапфо. Колонада кругом, посередині басейн з водою. Статуї межи колонами, фрески по стінах. Трохи осторонь, але на видному місці статуя музи з лірою в руках).

Фаон і Сапфо сидять на сходах під колоною близько води. Сапфо щось пише на восковій таблиці. Фаон недбало грається лавровим вінком.

Фаон. Сапфо!
Сапфо. Що любий?
Фаон. Годі вже писати!
Сапфо *(не одриваючись від писання)*. Чому?
Фаон. Ти втомлена. Дивись, — бліда. *(Виймає в неї з-за пояса свічадо і кладе його на таблицю)*.
Сапфо. Дай спокій, любий!
Фаон. Ні, ти подивись.
Я заздрий вже на бога Аполлона.
Він поцілунками п'є кров з твого лиця.
А бідному Фаонові лишає
Безкровну тінь.
Сапфо *(смутно)*. Фаон мій дуже бідний?
(Дивиться в свічадо і зітхає).
Фаон. Я засмутив тебе? Пробач, кохана.
Я не хотів того, я тільки дбаю . . .
Сапфо. Я знаю, знаю! Ти мій друг, мій любий.
Єдиний мій! *(Палко цілує його)*. Тобою я живу!
Фаон. Тепер уже Фаон зовсім не бідний!
Сапфо. Єдиний мій! І перший і останній!
Фаон *(хмуриться і відсувається трохи від неї)*.
Останній може, але перший? . .
Сапфо. Перший!
Фаон. А той . . . Дарес . . . Твій перший чоловік?
Сапфо. Я вірний друг і пам'яті його,
Як за життя була йому самому,
А більше він не вимагав нічого
І богові не заздрив поцілунків.
Дарес поважний, войовник народний,
Не жінку взяв (брав) собі, а поетесу,
Його потуга з таланом побралась
І за дітей були — мої пісні
І славні вчинки мудрого Дареса.
Фаон. У мене, бач, таких дітей немає!
Сапфо. У тебе інше є! *(Показує на таблицю. Бере ліру)*. Ось тут одно!
(Читає прозодією).
„Геть анемони й фіялки! Дай мені квітку з гранати!
Проти кохання мого надто спокійна весна . . ."
Фаон. Хіба коли бува, щоб рівночасно
Цвіли весняні квіти і гранати?
Сапфо *(трохи збентежено)*.
Ну, се вже так . . . сваволя поетична.
Фаон. Ні, се не йде . . . І знаєш що, кохана? . .
Не гнівайся, але скажу я щиро:
Кохання все ж таки найкраще не в піснях,
Коли воно прилюдно дзвонить світу
Про те, що мусить буть заховано від всіх.
Мені, сказати правду, навіть прикро,
Коли я чую, як по всіх усюдах.
Співає хто попало ті слова,
Які мені моя Сапфо так ніжно,
Так тихо й соромливо шепотіла,
Тихесенько, щоб не почув ніхто . . .
Сапфо *(дає йому таблицю)*.
Гаразд, нехай сих слів ніхто не чує,
Я їх даю тобі, тобі одному.
Фаон *(бере)*. Спасибі! . . Тільки, люба,
[справді шкода
Для одного палити той вогонь,
Що може всіх зогріти й освітити.
Сапфо. Віддай назад.
Фаон. Ні, на що?
Сапфо. Дай мені. —
Коли тобі не треба! Се ж моє,
Мій твір, моя дитина! *(Зміненим голосом)*. Не твоя!
Фаон. Сапфо, Ти плачеш? *(Кладе набік таблицю і, потішаючи, обіймає Сапфо)*. Годі ж бо, кохана . . .
Сапфо *(ухиляючись від нього, бере таблицю і біжить з нею до хатнього багаття, держить над ним одну хвилинку, і, поки Фаон встигає догнати й одібрати, віск на таблиці тане і всі літери зливаються без сліду)*.
Вогонь вогню я віддала!
Фаон. Сапфо!
Яка ж бо ти з досади нерозумна!
Як шкода праці для мене одного,
То гірша шкода й тую змарнувати.
Сапфо. Однаково була та праця марна,
Вона ж тобі ні на що не здалася б.
Фаон. Ні, я б її зберіг, сховав як дар.
Сапфо. Що з (того) дару, коли він не до вподоби?
Фаон. Та все ж над цим трудились любі руки.
Сапфо. Я краще дам тобі отой хітон.
Що виткала недавно, — любі руки
Над ним далеко довше працювали.
Фаон. Не до лиця тобі дрібна досада.
Моя Сапфо! Ну, що тобі придасть
Моя хвала, вподоба невігласа?
(Один) Листок до лаврів? Та ще й то навряд!
Моя хвала, моя вподоба зникне,
Мов крапля в морі, у всесвітній славі.
Еллада вславила безсмертною Сапфо
І музою десятою назвала.
Всі елліни шанують мов богиню,
Всі елліни . . .
Сапфо. Окрім одного.
Фаон. Сором.
(Фрагмент на цьому уривається).

* Нижче друкуємо фраґмент з незакінченої драматичної поеми Лесі Українки про відому грецьку поетку Сапфо. Уривок цієї поеми зберігається серед рукописів Лесі Українки в колишній бібліотеці НТШ у Львові (тепер: філія бібліотеки Академії Наук УССР).

Антін Рудницький

ЗНАЙОМСТВО З ГЕНІЄМ

(В десятиліття смерти Белі Бортока)

...Харків, рік 1929. Телефонує мені композитор Пилип Козицький, тогочасний керівник музичних справ при Комісаріяті Освіти, прохаючи прийти на залізничий двірець, в делеґації українських музик, а тому, що я одинокий між ними говорю по-німецьки, щоб „офіційно" зустріти й привітати в імені присутніх й неприсутніх українських музик передового мадярського композитора Белю Бартока, запрошеного на Україну на низку концертів.

Так почалося моє знайомство й опісля 15-літній особистий зв'язок з Бартоком, який тривав аж до останніх часів перед його смертю в Ню Йорку, в жовтні 1945 р. Знайомство з геніяльним композитором, якому за життя химерна доля не щадила розчарувань й огірчень, незрозуміння зі сторони широкої публіки й недоцінення справжньої вартости зі сторони рецензентів; але одночасно ця химерна доля зробила з нього творця, який на розвій сучасної світової музики й її формування мав — з двома другими головними представниками цієї сучасної музики, Стравінським та Шенберґом — найбільший, вирішальний вплив.

Під час десятиденного перебування Бартока в Харкові я мав вийняткове щастя находитися майже постійно в його товаристві. На це склалися зовсім випадкові обставини. Отже Барток міг зі мною говорити цією самою мовою і далі, знаючи, що я „чужинець" — ба таким я формально був завдяки своєму польському пашпортові — міг він говорити свобідно про всі дивогляди тогочасного ладу на Україні, з якими він вперше тоді там зустрівся. Врешті факт, що я був ентузіястичним прихильником сучасної музики взагалі, а музики Бартока зокрема, теж мабуть вплинув на те, що Барток, людина дуже в собі замкнена й усе життя далека від людей й контакту з ними, виявив супроти мене, тоді ще зовсім молодого — й супроти Бартока зовсім ще зеленого — музика, несподівану щирість й прихильність. Прийнявши в перший же день запрошення обідати в мене (заявивши, до речі, дуже поважно, що ненавидить... капусту й навіть її виду, отже щоб її не було й на столі!), Барток перебував у мене на протязі цілого свого перебування в Харкові, йдучи до свого готелю тільки, щоб переночувати. — Сідали ми за стіл утрьох, бо й мій приятель Михайло Голинський, тоді героїчний тенор Харківської Опери, який мешкав у найближчому сусідстві, теж постійно харчувався спільно зі мною, а моя господиня, Пелагія Ігнатівна, зуміла діставати для нас — якимись тільки її відомими хитрощами — усякі присмаки, яких у вільному продажі в Харкові не було тоді вже від непам'ятних часів! (Нехай ім'я цієї тихої, доброї жінки, мабуть давно вже не-вживих, бодай при цій нагоді попаде до часопису). В моїй же кімнаті Барток працював цілими днями, приготовляючись до двох концертів, які мав дати в Харкові, та оркеструючи свій новий твір, дві фантазії для скрипки з оркестрою, „Фріска" й „Ляссу". Отже мав я незвичайно рідку нагоду стежити кожного дня за інструментаційною працею Бартока і слухати його коментарів й ідей на безліч тем з цим зв'язаних. До речі, Барток довідався ще перед приїздом до Харкова, у Відні, в своєму видавництві „Універсаль Едіціон", що недавно, в одному з концертів Української Державної Філармонії, я виконував його „Танкову Сюіту" — перше виконання будь-якого оркестрового твору Бартока на Україні взагалі. Тепер, оркеструючи ці свої найновіші твори, він пояснював різниці їх інструментації та взагалі їх структури, з давнішою „Танковою Сюітою". Тоді теж я мав нагоду на власні очі пізнати одну з примх, чи звичок Бартока, яка опісля стала в музичному світі свого рода леґендою: усі нотні лінії рукописного паперу він рукою продовжував до кінця сторінки й так і записував їх нотами, як і кожне найменше вільне місце на цьому папері! (Це, до речі, нагадало мені подібну — ощадностеву! — звичку нашого Людкевича: одиноке спільне між ним і Бартоком!).

З побуту Бартока в Харкові яскраво пригадую такі моменти: його два концерти в залі Міської Бібліотеки, його присутність в Державній Опері на виставі „Кармен", якою я диригував (і його незвичайно похвальні слова під адресою головних виконавців: Олександри Райської в заголовній ролі, Михайла Голинського як Дон Хозе, Марії Сокіл в партії Мікаелі, Віктора Будневича як Ескаміля та Віктора Ходського — Зуніґи) та прийняття в його честь, влаштоване Товариством Культурного Зв'язку з Закордоном", на якому то прийнятті прийшлося перекладати Бартокові усі промови з українського на німецьке.

Концерти Бартока — як і вище згадана його оркестрова „Танкова Сюіта" — успіху не мали. Було це зовсім зрозуміле й цілком до передбочення. Музичні кола Харкова, та взагалі тогочасної України, були виховані головно на Чайковськім та старій, клясичній музиці. Про те, що ділося в музиці в Европі від часів революції, — чи навіть, сміло можна сказати, ще й давно до неї! — ніхто нічогісінько не знав й не чув. Отже невідомою була не тільки творчість Рихарда Штравса, але навіть Малєра й Брукнера; як і зовсім невідомий був і Сібеліюс, і Равель і естетичні теорії та твори Бусоні, і т. ін. Так само нічогісінько ніхто не знав про феномен творчости Бартока й про його цілком революційний підхід у взаємовідношенні та пристосуванні фолкльору до ориґінальної творчости. Отже й не дивниця, що все це було для харківських слухачів чимось так новим і незрозумілим, що й їх реакція не могла бути інакшою, якою вона й була: повна пошани для мистця, про якого знали, що він користується світовою славою, але без найменшого зрозуміння чи ентузіязму. Але траплялися й інші випадки. Пам'ятаю, як молодий харківський композитор Мейтус — сьогодні один з українських передових — а пізніше й Ігор Белза в Києві (де Барток теж виступав) розповідали, що концерти Бартока були для них неймовірною ревеляцією й найбільшою музичною подією в їх житті.

Не зробив теж Барток особливого враження як піяніст, дармащо на ділі грав знаменито (в Королівській Музичній Академії в Будапешті Барток був головним професором фортепіяна — до приходу большевиків — а не композиції, яку там вчив Кодалі). І це мало свої причини. Піяністичний ідеал для України був віддавна той самий, який обожала й „братня" Москва: тип блискучого віртуоза, який передусім зуміє покорити всю публіку фоєрверками феноменальної техніки. Барток — піяніст був такий далекий до того типу, як він, як композитор, далекий був до музики Чайковського. Його гра була об'єктивна й академічна, — така, яка найбільше підходить до виконування його фортепіянових творів; технічний елемент був у нього не на другому, але таки на останньому пляні.

Концерти Бартока та деякі твори його, Стравінського, Равеля й Прокоф'єва, виконані в цьому часі в концертах Української Державної Філармонії, були мабуть першим близьким, безпосереднім знайомством „музичних кіл Харкова з „новою" музикою. Назагал, відношення музичних рецензентів до цього нового, невідомого дивогляду, себто „нової" музики, було дуже позитивне — підозріваю, що тому, щоб, критикуючи, себто пишучи неґативно, чи взагалі критично, не показати власної іґнорації. Але правдиве шило вилізло з мішка пізніше і при іншій нагоді. Коли незабаром опісля відбувся в Харкові мій авторський концерт, тоді офіційний партійний орган „Комсомолець України", присвятивши цьому концертові цілу сторінку великого формату, у статті п. н. „Лівий напрям в українській музиці" розправився одночасно і з моєю музикою, і з музикою Бартока, Стравінського, Равеля і т. д.: уся ця музика була „гнило-буржуазною" і повна „капіталістичних ухилів"! Рідко коли зустріла мене більша честь, як при цій нагоді, коли про мою музику писали одночасно — й так само її лаяли! — як про музику Бартока, Стравінського й Равеля!

Зустрічався я потім з Бартоком в різних країнах і при різних нагодах. Особливо пам'ятаю зустріч у Відні, коли Барток грав — уперше — свій другий фортепіяновий концерт під дириґентурою Клемперера; відвідини його в Будапешті; його коротке перебування у Львові, де він, запрошений грати з Симфонічною Оркестрою свій фортепіяновий концерт, зі стоїчним спокоєм переживав муки проб і концерту з оркестрою, яка ніяк не могла з цим твором справитися, і з третьорядним дириґентом (з Люксембурґа), який „плавав" ще більше, як оркестра. У Львові, до речі, Барток познайомився з Барвінським і Філяретом Колессою, якого етнографічні праці знав і дуже цінив.

Врешті зустрічі з Бартоком, під час війни, у Ню Йорку, де й він опинився, тікаючи від большевиків. — Часто заходили ми до нього, удвох з моїм приятелем, пок. композитором Єжи Фітельберґом, до готелю Бакінґем при 57-ій вул. (в якому кілька літ перед тим помер Падеревський). Спартансько скромне життя Бартока і його сім'ї забезпечувала платня з Колумбійського Університету та замовлення на твори. Тут і постали деякі з його найліпших: третій фортепіяновий концерт, концерт для оркестри (сьогодні в репертуарі усіх великих оркестр світу) і концерт для віолі, який так і залишився недокінченим, коли смерть перервала творчу працю цієї геніяльної людини.

Від цього часу, себто в останніх роках, музика Бартока стала конечною, складовою частиною програм і репертуару всіх оркестр і солістів; його струнні квартети є зразком цього роду музики в сучасній музиці взагалі, а деякі його твори вже й широка публіка сприймає з повним захопленням і ентузіязмом. Для молодої генерації музик є він тепер ще більшим пророком, як перед двадцять - тридцятьма роками. Усе це свідчить про силу його творчого генія, який не дивлячися на всі перепони, вже здобув постійне місце в історії розвитку світового музичного мистецтва й залишиться в ній назавжди.

ПРО МОДЕРНЕ МИСТЕЦТВО

(Закінчення зі стор. 3-ої)

прирівняти до плювання в лице всім тим, хто ще має відвагу керуватися в тих справах здоровим розумом і естетичним чуттям.

Існують природні підстави, з яких розвивається всяке мистецтво. Існують тенденції, вложені в людську душу з самого початку, і їх не можна ні усунути, ні змінити жадною пропаґандою, чи відкликом до авторитетів. Ці тенденції проявилися в історичному розвитку мистецтв, і з цього їхнього вияву можна зрозуміти природний характер даного мистецтва. На просторі принайменше кількох тисяч років спостерігаємо, що образотворче мистецтво — скульптура й малярство — займалися менше або більше реалістичним зображенням людини, як головної теми, а також зображенням тварин, рослин і речей. Зображення, як таке не було ніколи самоціллю, але служило іншим цілям — маґічним, релігійним, ілюстраційним, декораційним, а врешті чисто естетичним. Періоди занепаду, подібні до сьогоднішнього, бували кілька разів, але вони никнуть на тлі загальної тенденції до все досконалішого зображення згаданих тем і до все кращої розв'язки зв'язаних з цими темами проблем. Абстрактність і ірреалізм панували тільки в геометричному орнаменті, або були насильно накинені забороною зображення, як у деяких релігіях. З цих фактів можна зробити тільки один висновок, що зображування живих істот і речей, себто реалістичний або репрезентативний стиль, є природною тенденцією людини в образотворчому мистецтві. У всякому разі таке твердження більше правдоподібне, як те, що в останніх п'ятдесятьох роках модернізму проявилася справжня тенденція розвою мистецтва, яка чомусь не могла цілком вявитися на просторі останніх 25.000 років, якщо рахувати час від перших мистецьких зображень тварин у печерах Альтаміри.

Розуміється, що на таку розв'язку справи модерністи підносять бурю закидів, — це підважує підставу, на якій стоять, і є немилим для них пророцтвом швидкого упадку. Але всі ті закиди, що реалізм в мистецтві вичерпався і що його місце зайняла фотографія, що треба малювати не зовнішність речей, але їхні внутрішні сили (невидимі), що треба (дорослій людині!) малювати як дитина, бо в тому проявляється правдива спонтанність, що треба творити автоматично, нічого не думаючи(!), а керуючись тільки підсвідомістю і тим самим відкидаючи всяку техніку (бо нема техніки без думки), — ті всі закиди є поверхові і є дальшим продовжуванням тих псевдонаукових софізмів, про які я згадав.

Справжня мистецька творчість не полягає в копіюванні природи, як самоцілі. Але деяка кількість копіювання — себто відтворювання дійсности, яку переживаємо, — є необхідна для того, щоб могти свобідно виражати себе мовою даного мистецтва. В дійсності мистецька творчість є компонуванням — укладанням даних елементів у нові комбінації, у нові естетичні цілості, яких досі не було. При тому вистачає, щоб новість є тільки в дечому, — не мусить і навіть не може бути новости в усьому. Модерна погоня за абсолютною новістю й ориґінальністю є безпідставна, вона веде не тільки до заперечення всякої здорової традиції і до хворобливих деформаційних та абстракційних витворів, але й до заперечення самої ориґінальности, бо чередний інстинкт у більшости людей є непоборний, і ми спостерігаємо, як модерні мистці починають іти за кількома провідниками і наслідують їх і себе взаємно до нудоти, так що вкінці трудно розпізнати, хто є автором чого, хто творцем, а хто ремісником.

Що більше, на мою думку, багато слабих талантів скривають себе під плащиком модернізму і легким коштом позують на льокальних геніїв. Бо що може бути легше, як невміння рисунку або малюнку маскувати обстрактним стилем? Це дуже вигідно, як ще до того сказати, що копіювання природи лишаємо фотографії. А що до копіювання ще мусить долучитися композиція, вираз, настрій, ідея, поезія і дух справжнього мистецтва — про це можна замовчати. Вся справа значно влегшується — не треба знати анатомії, перспективи, науки про барви предметів, про дію світла й атмосфери і т. д. Вистачить наївного знання десятирічної дитини. Але, на жаль, буває й навпаки: іноді мистець з високими здібностями й великим знанням намагається (чомусь!) знизитися до дитинного позему і продукує речі, що свідчать тільки про позу й утрату справжньої ориґінальности, яка все випливає з абсолютної щирости перед собою й іншими.

Назагал модерне мистецтво відвертається від зображення людини, а якщо й займається ним, то зауважуємо неймовірну, майже патологічну деформацію людської постаті, в якій підкреслюються н а й н и ж ч і функції, а духовий вираз зводиться до нуля. Це можна частинно пояснити початками модернізму, що кореняться в безкритичному захопленні всяким примітивним або до примітивного здеґенерованим мистецтвом. Для правовірних модерністів нема нічого більш огидного, — бо вона найбільш витончена, найменш примітивна; єгипетська різьба для них вище стоїть від грецької, бо у своїй застиглій конвенційності більше примітивна; вище від єгипетської цініться, наприклад, муринська різьба, а найпочесніше місце займають найдавніші палеолітичні фіґурки, що капітально нагадують деякі „архітвори" найбільших модерних резьбарів. Як бачимо, драбина вартостей поставлена догори ногами перед звичайною людиною, що у своїй добродушності довіряє тут власному смакові. І так, як колись імпресіоністи вишукували своїх предтеч у минулому і, знайшовши їх (бо нема нічого нового під сонцем!), доказували, що в дійсності все мистецтво в минулому навпомацки прямувало до імпресіонізму, так тепер модерністи перетрясають всю історію мистецтва в шуканні своїх попередників, і, знайшовши їх у примітивних незугарних початках або в таких періодах занепаду, як европейське с е р едньовіччя, вказують на них з тріюмфальним захопленням, як на найвищі осяги мистецтва в минулому і як на єдину відкриту дорогу в майбутньому. Інші періоди історії мистецтва дискретно замовчують.

Це діє як суґестія на слабші індивідуальності. Але, як сказав Куе, ніяка суґестія не може мати успіху на дальшу мету, якщо вона йде врозріз із основними природними баданнями й інстинктами людини. Хоч би як намагалися модерністи д е г уманізувати мистецтво, себто усувати з нього людину і те, що людське, що людині природне, все таки було й останеться правдою, що в мистецтві центральною темою для людини є людина. Бо навіть те, що людина спостерігає поза собою, в дійсності знаходиться в ній, як її переживання. Людина, як казали греки, є мірою всіх речей. Цього основного життьового факту не можна іґнорувати на довший час без насильства над людською природою. Звідси й випливає гуманізм в мистецтві: людина і її природне оточення в центрі творчости. І тому мистці від найдавніших часів працювали над удосконаленням зображення людини, починаючи від незугарних палеолітичних фіґурок, через старовинний Єгипет, Крит, Грецію до Італії та Франції нових часів і аж до наших днів, у яких переживаємо хвилинний крок назад у цій лінії розвою. І тільки через те, що европейські мистці вдосконалили зображення людини і її оточення при помочі анатомії, канону пропорції, перспективи, науки про світлотінь та про барви т. п., — перевищило їхнє мистецтво мистецтва інших континентів своєю натуральністю зображення та легким висловом всякої теми. Якщо прихильники модерного мистецтва вважають таке твердження за єретичне, то їм усім, засліпленим своєю улюбленою теорією і бунтом проти визнаних вартостей, хотілося б відповісти словами Бернарда Беренсона, одного з чолових сучасних мистецтвознавців: „Ніяка досконалість у мазанні полотна або дерева, або паперу вилинялими фарбами, що під ґарантією нічого не представляють, ніяка зручність у смаруванні поверхні піґментами, як добра і вірна служниця або Вертерова Шарльотта смарувала маслом хліб, не заступлять маярства; ніякі сеґменти центрі творчости. І тому мистхоч би й як дбайливо гладжені та зіставлювані докупи, щоб суґерувати жінок з широкими задами й великими ґрудьми, не заступлять багатотисячолітньої скульптури".

Ренесанс мистецтва не є щось, що було тільки раз у минулому. В природі все відроджується, все з'являється наново після зникнення, і невже може бути інакше в людській культурі? І тут і там діють ті самі основні закони. Хоч теперішня духова криза є може найбільша з усіх, які досі переживало людство, але вона не може тривати вічно. Вона навіть не може тривати довго, бо сучасний темп розвою значно скорший від минулого. Все охоплює могутній космічний ритм. все повторюється, але ніколи так, як уже раз було. Як говорю про майбутній ренесанс мистецтва і духового життя, передвісників якого вже тепер зауважую, тож не думаю, що він буде копією якоїсь минулої епохи. Кожна епоха має свою власну особливість, хоч і нагадує подібні рухи в минулому. Тому ніхто не може сказати, яке буде мистецтво ґльобів у дереві або камені, вияву, але можна говорити про загальний напрям і бачити те, що прийде, в імлистій візії. Механізація не вб'є мистецтва. Не зважаючи на техніку, на надзвичайне вдосконалення машини і вживання атомової енерґії — а може якраз через звільнення людини від важкої праці та створення вільного часу при загальному добробуті — справжнє мистецтво не зникне, але буде жити й розвиватися на природних основах, про які я згадав, і не буде воно для кількох критиків і снобів тільки, але для всіх. І не буде воно існувати для приємного — або неприємного — дразнення ока або вуха, або для легкого проведення вільного часу, але для виявлення правди духа і краси та розкоші існування. Бо тільки примітивна людина може бути цілком вдоволена заспокоєнням чуттєвих потреб. Справжня людина є також духова істота, і її дух витворює ідеали правди, добра і краси, які мусять бути принаймні частинно здійснені, щоб життя людини було щось варте.

ОДЕРЖАЛИ НАГОРОДУ „ЗОЛОТОГО ҐЛЬОБА"

Ґрейс Келлі (праворуч), що її вінчання з принцом Монако Реніє III-ім відбудеться в квітні ц. р., та кінова артистка Джейн Симмонс (ліворуч) одержали від голлівудської Асоціяції Чужоземної Преси нагороду „Золотого Ґльоба", як найпопулярніші у світі кінові артистки. Передав їм цю нагороду кіновий актор Ґреґорі Пек (посередині).

МУЗИКА „НА НАЙВИЩОМУ РІВНІ" В Л. М. КЛЮБІ

Читаючи цей заголовок, подумайте: або це баламутство, або справді підготовляється концерт у клюбі якоїсь симфонічної оркестри Орманді з Филаделфії, чи виступи кращих співаків з Метрополітен Опери. Уявіть собі, що Ви майже вгадали! Кажу — майже, бо до Клюбу завітають не лише ці співаки та музики, але й співатиме перед Вами ціла міляньська „Скаля", паризька „Опера де Комік", найкращі співаки та музики з цілого світу! На бажання господаря клюбу чи публіки, мусить співати Вам будь-який співак, буде грати будь-яка оркестра, будь-який оперовий ансамбль. Більше того: весь цей музичний Пантеон буде до послуг професорів музичної школи, що міститься в клюбі, допомагаючи їм виробити в учнів смак до дійсно гарної музики. А найкращі джази будуть приґравати до танців та забав, що відбуватимуться в клюбі.

Запевняю Вас, що це ніяке баламутство, ані маячення божевільного, і Ви зі мною легко погодитесь, якщо будете знати про модерні технічні можливості передач звуку (музики) в зовсім неспотвореному, натуральному вигляді через т. зв. систему Гай Файделіті, як коротко її називають тепер „Гі-Фі".

Наше суспільство ще дуже мало знає про цей модерний та майже ідеальний засіб передавання музики через систему Гі-Фі. Американці (пересічні), що напевно далеко менше за нас музикальні, більше цікавляться технікою передачі музики, і в минулому році купили цієї „електроніки" на кілька сот мільйонів долярів!

Ера звичайних патефонів проходить. Хто раз прослухав передавання через добру Гі-Фі систему (підкреслюю — добру, бо не все те, що оголошується як Гі-Фі є ще справжнім Гі-Фі), патефона слухати вже не захоче. Хіба до танцю, де треба не так музики, як барабану, такту. Лише музика, передана через справжню систему Гі-Фі (а ця система складається з цілої ланки один до одного включених електронічних приладів, тому й зветься системою, і кожен з них мусить бути лише справжньої Гі-Фі якости, себто витворювати від 20 до 20,000 циклів, або бодай від 30 до 15,-000) виходить не спотвореною й такою натуральною, ніби самі музики чи співаки стоять коло Вас і співають чи грають Вам. Ілюзія настільки повна (особливо, як попадеться гарно технічно записана платівка), що, як каже мій приятель, йому здається, що він відчуває тепло на своєму вусі від дихання співака. Жадної різниці між живим і переданим голосом! Хібащо заслабенький голос співака може бути підсилений приладом Гі-Фі й тоді він виходить ще краще, як в натурі! Отже, патефон, порівнюючи з правдивим Гі-Фі, є лише шарманка.

Щоб краще зрозуміти цю разючу перевагу Гі-Фі перед патефоном, треба нам спочатку, хоч коротко заторкнути саму фізику звуку.

Що таке звук? Це — коливання повітря, витворене ударом, скажім, молотка об якийсь предмет, потягненням смичка по струні скрипки, чи голосом. Це коливання доходить до нашого вуха і відповідно його подразнює, викликаючи відчування звуку в нашій центральній нервовій системі. Ці коливання різняться своєю частотою. Низькі звуки (баси) є рідкої частоти — від 20 до 100 коливань (чи циклів) на секунду, високі — часті, аж до 20,000 циклів на секунду. Людське вухо спроможне чути лише звуки від 25 до 15,000 циклів, а частіше навіть — від 30 до 10,000. Ці високі коливання (а також дуже низькі) хоч ми їх і не чуємо, як музичні тони, все ж таки відчуваємо, як обертони, які надають (разом з іншими фізичними факторами) характеристичних рис голосові чи музичному інструменту. Без цих обертонів голос буде спотворений, „чужий", а високі тони скрипки чуються, як гра на сопілці. Отже, щоб переданий звук (спів чи музика) був зовнім природним, приклад, який його передає, мусить мати спроможність передати всі звуки з частиною коливань від 20 до 20,000 циклів на секунду. Лише через систему доброї якости Гай Файделіті (по-нашому: висока точність, в розумінню передавання звуку) з частотою коливань 20-20,000 циклів можна це осягнути. Патефони мають спроможність передавати звуки лише від 80 або 100 до 6,000 циклів, найвище до 8,000 циклів, і тому ми не можемо чути тут ані дуже високих тонів, ані низьких басів, а сама музика спотворюється, бо не передає обертонів.

Для доброї передачі музики потрібна й певна потужність системи, бодай 12-20 ват, щоб кантата Баха, скажім, виконана на органі, не виходила як гра на губній гармонії! А звичайні патефони мають усього 3-4 вати електросили!

Для здійснення поставленої клюбом мети — придбання Гі-Фі системи та бібліотеки платівок, в п'ятницю 2-го березня в приміщенні клюбу відбудеться доповідь на тему: „Сучасний спосіб найкращої передачі музики — Гай Файделіті" з демонстрацією системи та концертом з творів клясиків — Баха, Моцарта, Шумана, Бетговена та українського вокального фолкльору.

М. К.

БІБЛІОГРАФІЯ

ПОЕЗІЯ

Микола Горішний. Юні сни. Вірші. Джерзі Сіті, Н. Дж., 1956, ст. 54.

РЕЛІГІЯ

Проф. Ковалів. Пізнання Бога. Українське Наукове Православне Богословське Товариство. Вінніпеґ, 1955, ст. 60.

МИСТЕЦТВО

Мікола Волаціч. Беларускае народнае ткацтва і знішчэньне яго бальшавікамі. Інстытут для вывучэньня СССР. Досьледы й матэрыялы. Ч. 34. Мюнхен, 1955, ст. 200 + 14 сторін ілюстрацій. (Циклостиль).

ГОСПОДАРСТВО

Іван Слобожанин. Нариси з аґрарного питання. Мюнхен, 1955, ст. 69 + 4.

ЖУРНАЛИ

Визвольний Шлях. Суспільно - політичний і науково літературний місячник. Річник III (IX). Кн. 2/26 (ч. 100). Лютий 1956. Лондон, 1956, ст. 129-248.

Готуйсь. Журнал пластового новацтва. Ч. 2 (22), лютий 1956. Ню Йорк, 1956, ст. 16.

Наше Життя. Рік XIII. Ч. 2. Лютий, 1956. Филаделфія, 1956. ст. 32.

Канадійський Ранок. Рік 51, ч. 845. Вінніпеґ, 1956, ст. 8.

Вісник. Рік XXXIII, ч. 3 (1007). Вінніпеґ, 1956, ст. 16.

Голос Спасителя. Релігійний місячник. Рік 28, ч. 1. Січень, 1956. Йорктон, Саск., 1956, ст. 64

Голос Спасителя. Релігійний місячник. Рік 28, ч. 2. Лютий 1956. Йорктон, Саск., 1956, ст. 64.

Віра й Культура. Місячник української богословської думки й культури. Рік XIX, ч. 4 (28). Лютий, 1956. Вінніпеґ, 1956, ст. 32.

Жіночий Світ. Рік VII, ч. 2 (74). Лютий 1956. Вінніпеґ, 1956, ст. 24.

Молоде Життя. Журнал пластового юнацтва. Січень-лютий 1956. Ч. 1-2 (129-130). Ню Йорк 1956, ст. 8.

Российская Независимость. Русский литературно - политический журнал новой емиграции в Америке. Ч. 1. Июнь 1955, Ню Йорк, 1955, ст. 48.

Российская Независимость. Русский литературно - политический журнал новой емиграции в Америке. Ч. 2. Январь-февраль 1956. Ню Йорк, 1956, ст. 64.

Der Antikommunist. Zeitschrift fuer aktive Freiheitspolitik. No. 3. 1955/56. Мюнхен, 1956, ст. 28.

Ukrainian Review. 1. Institute for the Study of the USSR. Munich, 1955, pages 118.

Bulletin. Institute for the Study of the USSR. Vol. III. January 1956. No. 1. Munich, 1956, p. 64.

Most. Rocnik II, cislo 4. Stvert'-rocnik pre slovensku kulturu. Клівленд, Огайо, 1956, ст. 145-192.

З НОВИХ ВИДАНЬ

„ІСКРИ" ЛЕСІ ХРАПЛИВОЇ

Іскри — дуже влучна назва для цієї збірочки, бо ж більшість її пісень народилась „із казкового полум'я ватри ясної", — поезію якої так глибоко відчуває авторка. І внутрішньо, у кожній з поезій є іскра. Часом це тільки маленька тепла іскринка, а часом злетна, що зринає із снагою досягти зір.

Коли подумати про інструмент, з якого можуть зринути поезії іскор, то уявляється тільки арфа. Ніжна, чутлива, із струн якої навіть веселі згуки злітають у супроводі ледве вловного підтону суму.. Це — не сум безнадії чи резиґнації — це сум скрухи над долею народу, до якого всією своєю істотою безроздільно належить молода поетка. Вона болі її болями, поринає у минуле, шукаючи хвилин радісного просвітку, і живе вірою у її майбутнє.

Україна є, була і буде від Дніпра аж по Карпати. Віра її велика, надія життєдайна, любов глибока. Це тому, що поетка має вже вироблений світогляд. У неї нема хитань, сумнівів, бо вона прийняла тезу провини, кари і віру у спокутування. Наша доля є наслідком наших провин, за які приходить кара Всевишнього. За ті провини — слабости і незгоди — дослав нас Всевишній „від замаяних рідних воріт" на чужину.

Чужина у неї все — холодна, байдужий нам світ. Ми знедолені вигнанці, втомлені ізгої, а на чолі у нас тавро безрідних. На Різдво у куті нашої хати в'яне чужий сніп, який тільки нагадує рідні колоски, через прекрасну чужу осінь дивимося ми на рідні обніжки. Цього не можна забути. Гірка свідомість для молодої душі. Але вона не затруює її зневірою, не захитує сумнівами, бо поетка розумово і чуттєво зв'язана міцно із традицією української духовости, як єдиного натурального і здорового джерела народного буття.

Тяжкі проблеми постають перед ізгоями, і поетка з подивугідною, для такої молодої істоти, відвагою спиняється перед ними в той час, як багато інших і старших, і навіть покликаних до того, або не задумується над ними або оминає, як щось непокояче, трудне.

Певність поетки в тому, що Україна буде, спирається на філософії тяглости і неперервности національного буття. Всюди вона вловлює ту нитку тяглости, зв'язок сучасного із минулим і майбутнім. В „Українському Листопаді" — летюче павутиння заплітає минуле в завтра, в дійсне давні мрії. У „Львові" — минуле з майбутнім за руки взялось. Або — „в тишу минулого, в тінь забуття струменем лине розцвітле життя". Через сучасне йдеться — „. . . . у майбутніх зривів сонячні вершини". В зіницях в і ч н и й усміх Листопада, в руках б е з с м е р т н а китиця калини.

Ми — ізгої, і навіть Українська Мадонна не має своєї хати. Але прийде час і вона вернеться до неї, до забутої, туди, де в — куті на іконі рушник споловів.

В сучасному — залога майбутнього. Новаки пластуни — це майбутні козаки. Коло пластової ватри у всіх країнах розсіяння української людини, від — „полярної зірки до гущі ліян" — сходяться „коси дівочі, непокірні завзяті козацькі чуби". Це віра у зміну, яка в майбутньому піде під українськими прапорами за наше право і правду.

Скільки доводиться чути турботних розмов про те, що нема зміни, побоювання, що молодь наша розчиниться в чужому морі. Це справді загроза, про яку треба пам'ятати і якій треба протидіяти. І щось протидіє у нашому житті на чужині — оті іскри вогню, винесені з Рідного Краю. Слідкуючи за життям нашої молоді, бачимо із потіхаю, що в науці, образотворчому мистецтві і в літературі спалахують оті іскри, в непогасність яких віриться.

В поезіях Лесі нема чужого тону, отже нема нахилу до інтернаціоналізму, до якого накликання можна не раз почути в нашому культурному житті. Вона на правому шляху до творення об'єктивно мистецьких цінностей із національним обличчям. Вона, як молодий паґін, тулиться до материнського дерева української культури, де є вся пожива для зросту молодого таланту.

Л. Чернова

Іскри. Збірка поезій Лесі Храпливої. Клівленд, 1955.

УКРАЇНСЬКІ МУЗИКИ У ВІДНІ

Від нашої піяністки, пані Дарії Каранович, яка тепер перебуває у Відні, приготовляючи, м. ін., концерт української музики для віденського радіо, ми отримали деякі цікаві новини про виступи наших музик у цій музичній столиці світу.

Американсько - український челіст у Відні

До Европи приїхав з Каліфорнії на концертове турне челіст Григорій Бемко. Із справжньою приємністю слухали ми концерт нашого молодого челіста в залі Брамса у Мюзікферайні. Не зважаючи на тріскучий мороз, що тепер гуляє по всій Европі, заля була повна і віденська публіка прийняла нашого мистця незвичайно тепло.

Вже в сонаті G-moll Henry Eccles-a наш челіст виказав повний звучний тон, певну техніку, самоопанування і відчуття старого стилю. У сонаті F-dur Брамса, ор. 99, Бемко показався поважним інтерпретатором цієї нелегкої сонати: він зумів видобути з неї оте темне забарвлення, що типове для Брамсового „стримуваного терпіння". Шуманові Фантазії, ор. 73, були позначені розкішною кантиленою і притаманною цьому романтикові поезією. Після перерви наш челіст відіграв сонату C-moll ор. 6, Самуеля Барбера, американського композитора. Вибір саме американського композитора звернув на нього немалу увагу, показавши творця з власними живучими ідеями, що не в'яже себе з загальною теперішньою модою компонування. Відіграні варіяції на українську тему „Ой, не ходи Грицю" Аркадія Кугеля, що тепер живе в Парижі, показали твір, хоч не дуже оригінальний інвенцією, та зате написаний спеціяльно для челя з повним знанням інструменту і його співучої душі. Після кінцевих заграль з творів Поппера, Мендельсона і П'ятигорського, слухачі привітали нашого челіста справді спонтанними оплесками, що змусило його до наддатків.

Ервін Ґрос

Ервін Ґрос, після закінчення гімназії, пішов студіювати до Високої Торговельної Школи, щоб стати купцем. Але в 1939 році його взяли до війська і при кінці війни він був поранений. В тому то часі знавці звернули увагу на його голос і вроджену музикальність (посол Пігуляк сам мав знаменитий тенор), і за їх порадою він пішов студіювати до віденської консерваторії, де був учнем пані Вісман. У короткому часі молодий Ервін Ґрос мав такі успіхи, що його швидко заанґажовано до опери в Ґрацу. Потім співав він у Вісбадені, Ґамбурзі, Ґайдельберґу, Берні й інших містах. В останніх двох роках він постійно співає у Відні і Ґрацу, найчастіші його ролі — це „Студент-жебрак", „Граф Люксембурзький", „Весела Вдовичка", „Лилик" і „Країна сміху."

Треба ще згадати, що Ервін Ґрос, крім незвичайно симпатичного голосу, музикальности й інтеліґентної інтерпретації, презентується дуже добре на сцені. Високий й елеґантний він має те, що називається особистим шармом і що, власне, також допомогло йому завоювати серця віденців, а крім цього відкрило йому двері до фільму. Режисер Фельзенштайн уже вибрав його до ролі Фернанда у фільмі „Фіделіо", він виступає і в фільмі про Моцарта. До цього слід ще згадати дворічний контакт до фільму про Шенбрун. Наш співак виступає також як і актор, напр., у п'єсі „Вундербар". Можна сказати, що він дослівно щодня на якійсь сцені. Нещодавно ми його питали, коли це він останній раз мав хоч один вільний вечір? „Це було, — відповів він, — на наш Святвечір, коли я міг тішитися родинною атмосферою в товаристві дружини, доні і мами".

Треба ще згадати, що Ервін Ґрос постійно студіює українські пісні і шукає щораз нових.

Ервін Ґрос

Ервін Ґрос, якого тепер уважають найкращим тенором клясичної оперети у Відні, народився на Карпатській Україні. Батько його був німецького роду, мати, з дому Пігуляк, — це дочка українського посла до віденського парляменту ще за першої світової війни. Її заслугою було те, що вона виховала двох синів у справжньому українському дусі, хоч вони увесь час жили в оточенні інтернаціонального товариства у Відні.

ПОМЕР СЕНАТОР ГРИГОРІЙ ШИЯНІВ

З Чехії прийшла спізнена вістка, що по тяжкій хворобі, в лічниці Местец Кральове, біля Подєбрад, помер дня 23 грудня 1955 р. колишній лектор Української Господарської Акамемії й Українського Технічно - Господарського Інституту в Подєбрадах та колишній сенатор Української Держави Григорій Сергійович Шиянів на 82-ім році свого життя (30 листопада 1955 року йому сповнилося було 81 рік життя). Кремація відбулася дня 30 грудня 1955 в Німбурзі. Покійний, за освітою правник, займав різні судові посади, а після революції 1917 року був покликаний до Найвищого Суду Української Держави, яким мав бути Сенат. Еміґрувавши у 1920 р. за кордон, був запрошений до Української Господарської Академії в Подєбрадах, спочатку, як управитель її канцелярії, а потім і лектор законознавства на Агрономічно-Лісовому Факультеті. Покійний мав замилування до техніки (машин) і його перу належить перший підручник для заочного навчання в українській мові — „Автомобіль", виданий УТГІ в Подєбрадах (10 лекцій, 115 сторінок, 73 малюнки). Другий, ним написаний підручник — „Трактор", залишився в рукописі, Інститут не встиг його видати. Також залишився ненадрукованим курс його лекцій з права.

Григорій Шиянів походив з Чернігівщини. Працював, як свідомий українець ще за царських часів, разом із своєю дружиною (померла два роки тому), а востаннє, перед революцією, був членом (радником) окружного суду у Вінниці.

До Українського Сенату був покликаний як досвідчений правник, разом з видатними українськими правниками, пізніше професорами права в УВУ — Андрієм Яковлевим, Сергієм Шелухиним (уже покійні) та проф. А. Марґолінім.

Покійний Г. Шиянів відзначався великою працьовитістю та був людиною високої моралі.

О. Козловський.

ТРАГЕДІЯ МОЛОДОГО СТУДЕНТА

Кількарядкова новинка в „Свободі", що Альфред Клерк даремне розшукує свого сина, Томаса, 18-річного студента Мессачузетського Технічного Інституту, який безслідно зник, не давала уявлення про ту трагедію, яка скоїлась в мин. місяці між містами Кембридж і Волтгем у стейті Мессачузетс. Зрештою, коли писано ту замітку, невідома була ще доля молодого Томаса Клерка. Він зник 10 лютого, а щойно тиждень згодом віднайшли його тіло і щойно 20 лютого ц. р. відбувся його похорон у Шикаго, де живуть його батьки. Серед багатотисячних жертв прерізних нещасливих випадків в Америці, які не викликують більшого зацікавлення серед широкої американської публіки, привиклої до тих гекатомб, як сучасного „нормального" явища, смерть Томаса Клерка потрясла американським громадянством буквально на всьому континенті між обома океанами. — У таких надзвичайних обставинах вона скоїлась і така вона трагічна своїм безглуздям.

Томас Клерк, побувши один семестер в Мессачусетському Технологічному Інституті, зголосився до студентської корпорації Дельта Каппа Іпсілон. Але, щоб бути прийнятим туди, він мусів перейти „іспит" — не наукового знання, а фізичної справности. Насправді, такий „іспит" був радше традиційною „вогневою пробою", щось на подобу неприємної примусової процедури, якій піддають на кораблях моряків, що вперше перетинають рівник. Старші студенти придумують „терпіння" (так воно й називається), що його мужньо повинен перенести молоденький кандидат до названої корпорації. Ото ж Томасові Клеркові зав'язали очі й повезли його автом віччю 18 миль за містом Кембридж, висадили серед лісу біля містечка Линколн і тоді щойно розв'язали очі, не сказавши, де він. Його завданням було дістатися назад до Кембриджу і на год. 8 ранку зголоситися в студентській корпорації Технологічного Інституту, при чому подорозі не вільно було йому нікому зрадитись, хто він і яким чином опинився тут.

Молодий студент, знайшовшися коло 1 год. по півночі в незнайомій околиці, в лісі, пішов перед себе навмання. Почало сипати снігом. Він побачив здалека світельце, скрутив з дороги і бічною доріжкою дійшов під якусь хату. Застукав туди і просив, щоб господарі відвезли його до Кембридж. Але тому, що це було 1.30 ночі, а він не хотів сказати, хто він такий і звідкіля, — господарі боялися навіть відчинити йому двері, а не то виконати його просьбу. Він постояв і — пішов геть. Він — здогадуються люди — побачив здалеку, з узгір'я, на якому стояв той дім, мигаючі світла авт. на головному шляху 128, що веде від Ґлавсестер до Кейп Код, яких 400 ярдів від отого дому. Він міг був дійти туди вигідно шляхом, але це була ніч, падав — як сказано сніг — студент не знав шляхів і втратив, видно орієнтацію, а може просто хотів скоротити собі дорогу до тих автомобільних світел і пішов навпростець засніженої рівнини. Він певно думав, що це — лука. А це був покритий тонким льодом і припорошений зверху снігом Кембриджський резервуар. Томас Клерк ступив туди. 25 стіп від берега заломився під ним лід.

Коли він два дні від вивезення його ніччю на „іспит" не з'явився з поворотом, в Технологічному Інституті в Кембридж вдарили на сполох. Викликали з Шикаго батька, який є там вищим урядовцем в Телефонічній Компанії. Вістку, що зник юнак, подали всі часописи, проголосили її теж у радіо. Тоді зголосились господарі того самітнього дому, що до його дверей стукав був Томас Клерк ніччю 10-го лютого. Гарольд Шіпан і його дружина зізнали про таємничого чоловіка, що не хотів подати свого прізвища, а просив тільки відвезти його до Кембриджу, і всі пошуканки зосередились довкола їхнього дому. У пошуканці взяло участь 235 чоловіків і 4 військові гелікоптери. В тиждень потім знайдено на березі резервуару один мокрий черевик і — блакитний шаль на ниво. Батько пізнав шаль сина: це мати подарувала на Різдво чоловікові і синові два такі ідентичні шалі. Віднайшли діру в льоді. Спроваджені нурці підводними світлами віднайшли тіло юнака та добули його на поверхню.

Батько оскаржив провід студентської корпорації в злочинній акції. Очевидно, ані він ані ніхто з високошкільних властей не закидали нікому інтенції спричинити прикрість юнакові, а не то наразити його на смерть. Стверджено тільки анахронізм та легкодушність таких учнівських іграшок, які можуть стягнути нещастя навіть на найхоробрішого юнака, коли виринуть непередбачені нещасливі моменти. Звернено увагу, що в теперішних часах взагалі небезпечно самітній молодій людині швендатись ніччю по віддалених дорогах, бо можна зустрітися із злочинними елементами. Публічна опінія зайняла одностайне становище проти процедури, стосованої в тій та інших подібних студентських корпораціях. Президент Технологічного Інституту в Кембридж заборонив відразу стосувати її надалі, а, зрештою, і місцеві та центральні керівники корпорації Дельта Каппа Іпсільон, заскочені таким трагічним вислідом їхньої невинної, на їх думку, забави, припинили дійсність різних постанов свого статуту.

Похорон Томаса Клерка відбувся в Шикаґо з великою парадою, з участю професури адміністрації, студентства та делеґатів корпорації, що мимохіть завинила в його смерті. Але Томасові Клеркові — ні його батькам — це нічо не помогло і їх горя не зменшило.

ЗА ОБ'ЄКТИВНУ ПЕРЕОЦІНКУ ГЕТЬМАНСЬКОГО РУХУ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

ном Павлом і був його міністром закордонних справ та вірним співробітником до самої смерти. Міхновський стояв осторонь, хоч і не виступав проти.

Річ у тому, що всі ті люди, яким ані українського патріотизму, ані заслуг для нації відмовити не можна, були консервативного світогляду і і бажали вияву консервативних сил у формі якоїсь організації. Треба признати, що в організованій формі ці консервативні елементи виявляють подивуґідну спаяність і льояльність до свого проводу. Коли основоположник гетьманської ідеології Вячеслав Липинський розійшовся на тлі практичної політики з гетьманом Павлом Скоропадським, і група т. зв. „братчиків" виступила з гетьманського руху — головна маса гетьманців залишилася вірна гетьманові, і рух „братчиків" зник. Це саме повторилося недавно в Канаді, де рух т. зв. „босівщини" змагав вигравати католиків проти православних, старих іміґрантів проти нових. Справа дійшла аж до канадійського суду і закінчилася провалом „босівщини", а перемогою льояльних гетьманців. Тепер гетьманський рух у ЗДА очолює сеньйор українсько-американських діячів, д-р Мирослав Сіменс-Сіменович, людина великого такту і поміркованости, яка може влегшити справу приступлення до консолідації. Саме недавно він своїм коштом закупив дім для Українського Музею в Шикаґо, де міститься також гетьманська домівка. В Канаді гетьманці мають свій орган „Батьківщина", редаґований в демагогічно - пропаґандивний спосіб, а найздібнішим його співробітником є добрий журналіст Войнаренко — фанатичний противник усього, що республіканське. — Він є автором книжки „До нової Полтави", в якій старається представити республіканський табір в найчорніших барвах. Частина цих писань була друкована у прогетьманській філаделфійській „Америці" і викликала зрозумілі протести.

Гетьманці мають добру організацію в Англії, а в Німеччині поважний і добре редаґований інж. Іллею Сапігою журнал „Україна і Світ", який, побіч дідичної монархії, пропаґує поєднання Православної Церкви з Римським Престолом. Імена співробітників цього журналу: проф. Державин, Б. Гомзин, Ігор Костецький, В. Барка, Орест. Яр Славутич і німці: Елізабет Котмаєр, Ганс Кох — говорять самі за себе.

Значення гетьманського руху — в розумінні організації консервативних сил — виступає яскраво на полі сучасного стану націоналістичного руху. Сам ідеолог націоналізму Д. Донцов еволюціонував в сторону „традиціоналізму", від якого до гетьманства вже лише один крок. Серед самих націоналістів змагаються тепер течії — демократична і консервативна. І не можна не завважити, що група полк. Мельника йде на співпрацю з УНР, а група п. Бандери гравітує в сторону гетьманців. „Джентлменське порозуміння" п. Бандери з гетьманичем Данилом Скоропадським заміняється в тіснішу співпрацю.

В. Липинський слушно стверджує, що український нарід, втративши свою консервативну верству, окалічів, бо здорове життя нації виявляється власне у рівномірній грі сил поступових і консервативних. Поступові не допускають до закостеніння нації, консервативні стримують поступові сили від непродуманих, нерозважних кроків. Парадоксально, але правдиво звучить, що поступові сили є там сильніші, де сильна консервативна верства, бо у змагу з консерватизмом поступові сили гартуються і міцнішають. Тому то й зріст українських консервативних сил належить вітати. Нам треба взоруватися не на хаотичній демократії французького континентального типу, але на здоровій демократії англо-американського типу, де у двопартійній системі (консервативні і лейбористи в Англії, республіканці і демократи в Америці), консервативні і поступові сили міняються при владі. І тому теж треба дивитися на гетьманців, не як на ворогів, яких треба „знищити", а радше як на вияв консервативних українських сил, з якими можна шляхетно ривалізувати в змагу за провід нації і з якими можна для добра Нації успішно співпрацювати.

І. Ф.

З життя громад і організацій

Ню Йорк, Н. Й.

Спільна Просфора ООЧСУ, СУМА і вояків УПА.

Заходом 2-го Відділу ООЧСУ та при співучасті Товариства б. Вояків УПА ім. ген. хор. Тараса Чупринки й Осередку Спілки Української Молоді в Ню Йорку відбулася в суботу 25-го лютого ц. р. в залі „Лено Голл" Спільна Просфора членів зга даних організацій та запрошених гостей.

Свято відкрив та привітав чисельно зібраних присутніх голова 2-го Відділу ООЧСУ, п. Волод. Позванюк. Зчерги Впр. о. Протоігумен М. Когут, ЧСВВ, посвятив трапезу та виголосив коротку промову, підкреслюючи громадську активність і жертвенність членства ООЧСУ. В концертовій частині виступив Вокально - Струнний Ансамбль місцевого Осередку СУМА під диригуванням інж. Степанника і виконав дві колядки, а потім при співучасті жіночого дуету (пп. Галя Дідик і Валя Жила) в'язанку народних і сумівських пісень.

Про вагу плекання релігійних і національних традицій в цій країні говорив п. мґр. Базарко. на жаль не всі учасники присвятили його словам належну увагу. Просфору, яка буде, мабуть, останньою в цьому сезоні закінчив короткою молитвою Всеч. о. Іван Кульчицький з УАПЦеркви св. Тройці в Ню Йорку.

Потім відбулася забава при звуках оркестри п. Василя Босого. В імпрезі взяло участь понад 400 осіб.

К.

Листування Редакції

Н. Н., Денвер, Коло.: Допис про заснування жіночої організації ані не підписаний, ані не має зворотної адреси на конверті, й тому робимо з ним так як з анонімами поступається кидаємо до коша, не розглядаючи.

ВИКОНАЛИ СВІЙ ОБОВ'ЯЗОК

У цій рубриці друкуємо з признанням і подякою імена тих громадян, що прислали свою пожертву на фонд дитячого журналу „Веселка".

СПИСОК Ч. 60

Д. І. Лукави, Бронкс	$ 5	В. Франт, Істон	1
М. Четирко, Кемден	3	Д. Лобай, Вінніпеґ	1
М. Цепух, Рачестер	3	П. Максемюк, Ню Йорк	1
Ю. Шпак „	2	Р. Рубльовський, Скрентон	1
Т. Гринчук, Шикаґо	2	І. Коцюба, Сиракюз	1
М. Терещук, Вестбюрі	2	Е. Флис, Вашинґтон	1
І. Александер, Порт Джервіс	2	Л. З. Филаделфія	1
І. Ріси, Шикаґо	2	Н. Мерена, Джансон Сіті	1
С. Брудний, Шикаґо	2	А. Данильчук, Бруклин	1
Л. Струк, „	2	Б. Жмуд, Олбані	1
П. Височанський, Сентралія	2	І. Палюх, Вілінґ	1
С. Вітишин, Дітройт	2	П. Мацак, Джанставн	1
Е. М. Жук, Форест Гілс	2	Г. Лазар, Ембрідж	1
Е. Кондратюк, Байон	2	Г. Уніят, Шикаґо	1
А. Маринюк, Дітройт	2	І. Мадзік, Сеймор	1
Р. Катрич, Ветерфорд	2	В. Гавриляк, Толідо	1
Д. Гавелей, Вайт Гейвен	2	М. Александер, Ню Йорк	1
І. Берляд, Едмонтон	2	Н. Ґвязда, Люблін	1
В. Боярський, Карні	2	М. Т. Венґринович, Шамокін	1
С. Оглавський, Дітройт	2	П. Пироганич, Обурн	1
В. Андрушко, Ню Йорк	2	П. Бабяк, Нюарк	1
О. Скробко, Лос Анджелес	2	І. Рапа, Вілінґ	1
Я. Городиський, Клівленд	2	І. Фрайда, Мар. Фолле	1
О. Житинський, Бруклин	2	М. Демцьо, Сеймор	1
М. Балабан, Гюстон	2	Н. Сапа, Дітройт	1
М. Турко, Ню Гайд Парк	2	І. Іскра, Клівленд	1
М. Юрків, Рачестер	2	Ц. Сас, Вілмінґтон	1
В. Ковалевський, Боффало	2	Т. Дуда, Філя.	1
М. Тхдовець, Норвіч	2	Д. Вархол, Кінґстон	1
Ґ. Лазар, Тіммінс	1.50	М. Бегеїв, Кліфтон	1
Г. Міскі, Пітерсбурґ	1	Н. Мирон, Ансонія	1
І. Вишинський, Бруклин	1	М. Шилок, Ню Александрія	1
М. Зелик, Гартфорд	1	Г. Мельник, Гемстед	1
І. Заяць, Клівленд	1	І. Макатан, Інвуд	1
І. Кругляк, Ню Йорк	1	Б. Хмельницький, Сиракюз	1
І. Гапа, Віндсор	1	В. Трачук, Торонто	1
О. Кміцикевич, Шикаґо	1	П. Семеґен, Дітройт	1
Т. Бешок, Лімінґтон	1	Н. Герич, Клівленд	1
Г. Тепер, Вунсакет	1	Б. Терлецька, Йонґстави	1
Л. Балотанський, Джерзі С.	1	Т. Шемечко, Клівленд	1
І. Ростоцький, Вашинґтон	1	М. Задойний, Вассар	1
М. Гловацька, Ню Йорк	1		
Д. Лацік, Пленсборо	1		

Разом $ 118.50

Започатковано відзначування 17-ої річниці Карпатської України

Братство Карпатських Січовиків в Канаді започаткувало відзначування 17-ої річниці самостійности Карпатської України. Березневі події з 1939 р. глибоко сколихнули були українським громадянством і тому воно про них не забуває і гідно щороку їх відзначує. 15-ий березень 1939 р. вже увійшов у традицію національних святкувань між українцями в цілому вільному світу. Березневі події, раз на завжди, кров'ю найкращих синів Карпатської України, закріпили право українського народу на цю його Срібну Землю. Карпатська Україна назавжди залишиться невідємною частиною Соборної України.

Цьогорічні святкування почались у Ст. Боніфас, Манітоба, де 5 лютого зібралось українське громадянство в домі УНО, щоб святочним зібранням вшанувати цю річницю. Доповідь про визвольні змагання закарпатських українців виголосив д-р Росоха. Зібранням керував голова філії УНО Іван Хлібойко.

Дня 10 лютого влаштувано свято Карпатської України в Давфіні під проводом місцевого відділу КУК в бенкетовій залі готелю Булевард. По доповіді д-ра Росохи відбулося прийняття, на якому промовляли ще Іван Білоус, Богдан Савицький, пані Білоус і голова КУК М. Гаврилюк.

Йорктон, Саскачеван., відзначив 17 річницю 1 лютого в залі Українського Католицького Дому при великій участі українського громадянства та отців Редемптористів під проводом Ігумена о. Бали. Святом проводив секретар відділу КУК Микола Брик. Про значіння березневих подій говорив д-р Росоха.

Дня 12 лютого Свято Карпатської України відбулося в просторій залі Українського Національного Дому в Реджайні. Відкрив його коротким словом голова філії УНО Григорій Дадик. По доповіді д-ра С. Росохи, відділ Українок Канади влаштував чайне прийняття під проводом голови Анастазії Луців та пань: Галапац, Яців, Браташ, Харик, Топольницька, Марко, Дадик і Прокан.

Дня 14 лютого українська спільнота відзначила 17 річницю в Муз Джо в Українськім Народнім Домі, при великій участі присутніх. Свято відкрив вступним словом і ним проводив голова УНДому Павло Ничка. Приявні проявили велике заінтересування майбутністю Карпатської України.

● Дентист вирвав два передні зуби двотижневому хлопцеві Кевінові МекДонафові в Атлантик Ситі, Н. Дж., який з цими зубами народився. Ці зовсім непотрібні тепер Кевінові. Зуби йому докучали.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ПІТСБУРҐ, ПА. — Б-во св. Івана Відд. 96 повідомляє, що місячні звичайні збори відбудуться в неділю, 4-го березня в залі First Nat'l Ukr. Home, 723 E. Carson St., о 3-ій год. попол. З огляду на важність справ до обговорювання, проситься всіх членів прибути та брати активну участь в праці Т-ва. Збори відбуватимуться в першу неділю місяця. — Секр.

З НОВИХ ВИДАНЬ

Юліян Бескид-Тарнович: **На згарищах Закерзоння.** Торонто, Канада. Видавництво „Лемківщина". (Рік 1954), стор. 128. Обгортка М. Левицького.

Автор цієї книжки, Юліян Бескид-Тарнович, відомий ще з рідних земель як енергійний оборонець прав Лемківщини. В „На згарищах Закерзоння" він розповідає про „що чарівну країну, де стояли княжі городища; де вікували добрі, чесні і шляхетні люди, які мали Бога в своєму серці, і Він, Господь, був тут на кожному кроці". Так було до другої світової війни, а тепер там „нема плуґатоля — того срібноволосого лемка; ой, та горить голубе небо; білих лемківських хиж уже не видно".

В своїх спогадах про Лемківщину автор згадує про найдалі на захід положені українські землі, відомі під назвою Лемківщини, і тому читача немило вражає оця дивовижна штучна назва „Закерзоння". Гадаємо, що історична назва Лемківщини більше приваблювала б читача.

Книжка складається з тристорінкового вступу („Весна була в моїй країні") і з так само довгого закінчення („Во пустини — во яскини"). В першому з довших розділів („Вийшли сіячі сіяти зерно", стор. 8-51), автор згадує про ту ролю, яку відіграв на Лемківщині часопис „Наш Лемко", який в 1934 році почав виходити при Видавництві Івана Тиктора у Львові. Польська влада почала була видавати в Криниці часопис „Лемко", щоб протидіяти українським впливам, але це їй не вдавалося, бо населення знало що це — польська газета, видавана лемківським наріччям. Тут підкреслена жертвенна праця українських католицьких священиків та свідоміших селян.

Юліян Бескид не тримається в своїх спогадах якогось систематичного порядку, і тому робить відступи в минуле і майбутнє, що деколи шкодить ясності спогадів. Захоплений відродженням своєї вужчої батьківщини, він не звертає уваги на те, що там були ще й сильні впливи протиукраїнські між тією частиною населення, яка була збаламучена москвофільською інтеліґенцією.

Автор помиляється, пишучи що о. Микола Головач із Боська згинув „пізнім літом 1944 року", бо його застрелила польська бойка на початку літа, в липні 1944 року.

В дальшому розділі „Вижидані гості прийшли на Бескид" (стор. 52-71) оповідає автор про те, як комуністичні емісари заманювали лемків до совєтського „раю". Це було взимі 1939-1940, після братання Гітлера з Сталіним. Я тоді жив у Коросні і можу ствердити, що жадне „міське шумовиння" з того міста не намовляло лемків виїздити за Сян. Виїхали ті, які себе вважали за „русских", або ті, які мали комуністичні симпатії. Та коли комуністи втекли з Західньої України, деякі з них вернулися під рідну стріху, що вже була німецькою власністю, — бо розчарувалися в комуністичному „раю".

В розділі „Вигнали нас з батьківщини", (стор. 72-101) подана історія 1944 і дальших років, коли москалі на спілку з поляками виганяли з старої української Лемківщини її автохтонне населення. Польські банди нападали на українські села і мордували людей, які розпачливо боронилися.

„Внаслідок цих бандитських акцій українські села Романівщини мали такі втрати навесні 1945 року: в селі Синява замордовано 22 особи, а село частинно спалено; в селі Вороблик Королівський замордовано 15 осіб, в Боську — 10, в Одрехові — 6, в Вислічку — 5. І так у кожному селі були жертви в людях і попалені будинки".

Після такого польського насильства люди були змушені покинути рідну землю і виїхати на схід. Деяких поляки переселили на Помор'я, яке було незаселене після евакуації з нього німців.

Автор подає прізвища 45-ох осіб, убитих вояками польського 34-го полку в селі Морохівській Завадці, Сяніцького повіту, і описує „трагічну загибіль" села Павлокоми, Березівського повіту та нищення інших лемківських сіл.

Кінчається ця книжка згадкою про старого Осафата, який не дався евакуювати з-під рідної стріхи, і, дочекавшись українських повстанців, колядував з ними „Во пустини, во яскини".

„Сам-один на згарищах, столітній дід Осафат у рідному селі, над рідним бистроногим і буйногривим Вислоком.

А село ляхи спалили, церкву обікрали й добрих людей в ярмо пігнали.

А вояки поставили кріси в куточку, цілували діда в руки й дарунки з торб виймали.

— Святий вечір, дідуню, і лютий мороз; з лісів прийшли ми, щоб з вами Різдво перебути".

Книжка Юліяна Бескида-Тарновича цікава своїм змістом. Вона була б ще цінніша, коли б її автор не висував своєї особи на перше місце і не повторював за Д. Зубрицьким та Маціевським, що „Краків колись у давнині належав до української держави" (стор. 68).

Л. Луців

ВСЯЧИНА

АМЕРИКАНЦІ З'ЇДАЮТЬ РІЧНО 38 МІЛЬЙОНІВ ФУНТІВ ЧАСНИКУ

Американські продуценти вирахували, що в цій країні впродовж одного року з'їдають коло 38 мільйонів фунтів часнику. З того коло сім відсотків продається в висушеному виді (порошок, або сіль із часником) Але спеціяліст від куховарських спецій Норвуд Вієвер твердить, що треба вживати часнику, — і всіх інших приправ, — в такій скількості, щоб його не було чути під час їжі. Часник додає смаку баранині, воловому м'ясу і салатам. Число проданого спорошкованого часнику від 1900 до 1954 року збільшилося на 400 відсотків.

ДВА ВОРОЖБИТИ ПОМИЛИЛИСЯ ЩОДО КАНДИДАТУРИ АЙЗЕНГАВЕРА

Пакістанський астролог-ворожбит Пінґан Редлі вже давно передбачав, що президент Айзенгавер не буде другий раз кандидувати. Він казав, що в ЗДА виберуть на президента того кандидата, якого порекомендує Айзенгавер. Той астролог вірно передбачив, що княжна Марґарет не вийде заміж за капітана Тавнсенда. Та він помилився щодо Айзенгавера, і тому важко нам повірити, що справдяться і інші його передбачення: що „в 1956 році всі амбасадори покинуть Москву, а в вересні 1957 року вибухне світова війна".

Також і німецька ворожка Марґарета Гуссантієре помилилася щодо Айзенгавера, хоч, як твердить німецький тижневик „Мюнхенер Іллюстрірте", вона вгадала багато подій, і її відвідують численні европейські політики, між цими і союзний німецький канцлер Аденауер мав би бути її клієнтом. В справі кандидатури Айзенгавера вона рішуче сказала: „Айзенгавер напевно не буде кандидувати". Але рішення американського Президента виявило, що і ця ворожка помилилася.

Посмертна Згадка

АННА ПАРАЩИНЕЦЬ, членка Б-ва св. о. Николая Відд. 368 в Палмертон, Па., упокоїлася в Бозі по тяжкій недузі 20-го лютого 1956 р. Покійна родилася в селі Тарнова Нижна, пов. Турка, Галичина. Покійна полишила в смутку 3-ох синів, 5 дочок і 22 внуків і 6 правнуків. Похорон відбувся в четвер, 23-го лютого з дому жалоби при участи Родини, Членів і Парафіян до греко-кат. Церкви, а відтак на парафіяльний цвинтар в Палмертон, Па. — В. їй П.!

С. Деркач, секр.

†

З Рідними, Друзями і Знайомими на чужині ділимося одержаною з Рідного Краю сумною вісткою, що 19-го березня 1955 р. упокоїлася в Бозі наша Найдорожча і Незабутня Мати, Бабуня і Прабабуня

бл. п. Розалія з Корабльовських Івашко

родом з Судової Вишні, Зах. Україна, проживши 93 роки. Залишила в глибокім смутку 4 синів, 3 доні, 18 внуків і 10 правнуків. Заупокійна Богослужба з Панахидою відправиться дня 17. березня 1956, о год. 9-ій в церкві св. Івана Хрестителя, Whippany, N. J., на яку запрошують Рідних і Знайомих

Доньки: Олена Біленька - Куса
Іванна Тиндик;
Сини: Юрій і Александер Івашко
Morristown, N. J.

• РОЗШУКИ •

ВІКТОР ДОМЕРОВ пошукує рідних і знайомих з ПОЛТАВИ.
Писати до:
L. WITKOWSKY
515 Palmerton Avenue
Toronto, Ont., Canada

Віра Богатеренко, зам. Селедець пошукує свою приятельку Марію Міхалюк, яка перебувала в околиці Кінґстон, Онтаріо, Канада. Хто знав би про неї або вона сама, прошу голоситись на цю адресу: Mrs. Vira Seledec, 48 Jay St., Amsterdam, N. Y.

Ольга Дзюба род. в хут. Боханів Остапівської с-ди, Варвинського р-ну, Чернігівскої области пошукує братів і знайомих — брата Андрея Йосиповича Дзюба, двоюрідного Микола Тарас. Скоромець род. в Ладані, Дащенського р-ну, Хопту Івана з Запорізької об. Андріївського р-ну, хут. Коза. Хто знає про цих людей, або вони самі, прошу писати на адресу:
39 Delaware Ave., Toronto, Ont., Canada

ГУДІМУ БОГДАНА, сина Василія пошукує сестра. Пошукуваний мав би знаходитися в районі Балтімор, Мерелєнд. Писати на адресу:
E. SZCZUPLAK
252 York St., Jersey City 2, N. J.

Пошукую Марію ЛАТЕЦЬКУ з дому Павлів з села Лисятичі, пов. Стрий. До Німеччини виїхала 1949 року, працювала у фабриці цукру Anklam Zucker Fabrik Pom-m. Хто знав би її долю, або вона сама прошу писати на адресу:
WALTER NOWACKY
22 Washington Avenue
Clifton, N. J.
Заграничні часописи прошу про передрук.

Пані Ніна МИКОЛАЇВНА з дому Рустанович.
Прошу подати Вашу адресу.
Моя адреса:
39 Cranbrook Road
Bloomfield Hills, Mich
Микола Л. (Хоцьківський)

ТАРЗАН, ч. 3626. Два пичи пають.

—Ми станемо на віддалі 30-ох кроків. Наша зброя на землі, — пояснив Лазар, і вказав на одного зі своїх людей:

— Коли мій помічник скаже „раз", ми займемо наші становища. На „два" — вхопимо зброю, — на „три" — стрілятимемо!

Незабаром секундант вигукнув „раз!" Тарзан довірливо зайняв становище.. Його вправність лучника могла противитися вправності Лазаря як стрільця з револьвера.